

UČITELSKÉ NOVINY

52/2014, 17. september 2014

Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní

Rozširované bezplatne, Ročník LXI

Pestovať sebavedomie

Uplatnili sa. Ako kardiologička v Spojených štatoch amerických. Ako IT odborník v Holandsku. Ako dizajnér v Nemecku. Ako architekt v Číne. Ako medailér vo Francúzsku. Ako režisér v Česku. Ako herečka v Taliansku. Ako operná speváčka v Rakúsku. Ako novinár v Izraeli. Ako vedec vo Švajčiarsku. Ako diplomat v Organizácii Spojených národov...

Za každým z dosiahnutých postavení sú príbehy o mnohých neznámych, ale zároveň o výnimočnom výsledku, ku ktorému sa prepracovali. Každý s inou mierou talentu, usilovnosti, pracovitosti či trpečlivosti. Aj ich cesta k úspechu mala zákruty, serpentiny, stúpania, klesania, výtlky i rovné úseky. No každý z nich si v symbolickom batôžku zo Slovenska niesol do sveta čosi cenné. V rôznych dobách pomenované inak, no významom si blízke: „Pomôž si sám, aj pán Boh ti pomôže,“ alebo: „Každý je strojcom svojho šťastia.“ Recept na úspech im ponúkla škola života.

V lete som sa ako darcu krvi dostal do talianskeho Solferina, kde štýrsatísic mŕtvych v rakúsko-francúzsko-talianskej vojne roku 1859 podnetilo Henriho Dunanta (1828 – 1910) začať roku 1863 Medzinárodný Červený kríž, najhumánejšiu organizáciu. V Medzinárodnom múzeu Červeného kríža a Červeného polmesiaca v Ženeve som, ako už tisíce iných predomou, videl expozície o utrpení ľudí zo svetových vojen a medzinárodných konfliktov. A príklady nádeje.

Človek tam uvažuje nad mnohým. Raz mu sedivejú vlasy, ak čosi z videného prežil aj na vlastnej koži. Vracia sa do detstva. Ak mu vojna či nevyliečiteľná choroba vzala blízkeho, prežíva opäť čas, v ktorom sa to stalo. Dieťa, mládenec, dievča, vydatá žena, zrelý muž, starec či babička, ktorá sa nedočkala vnúčat...

Keď nás spolu s inými darcami krvi, ktorí si v Ženeve preberali ocenenia za opäťovnú mnohonásobnú humanitu, lanovka vyviezla pod Mont Blanc (4 810 m. n. m.), na Aiguille du Midi (3 842 m. n. m.), jasná obloha nad nami a strmé hlbiny zvažujúce sa do francúzskeho Chamonix pod nami evokovali veľkosť i malosť súčasne. Niečo, čo mnohí pochopili už v škole. Že v každom z úspešných musí byť sebavedomie.

Že škola môže (mala by a musí?) žiaka okrem iného naučiť, aby si uvedomil svoju dôležitosť. Všepriď mu potrebné sebavedomie. Aby si predstavil a osvojil „vlastnú veľkosť“. Nie malosť, za ktorú sa tí menej ambiciozni neraz skryvajú v medzinárodných porovnaních veľkosťi a malosti štátov.

Ja už od školských čias so sebou nosím – a z „tanistry“ z času na čas vyberám – myšlienku nášho Milana Rastislava Štefánika (1880 – 1919): „Nech každý z nás je dnes lepší, ako bol včera, a vlastná naša bude veľká a slávna.“ Ale tiež sa v nej nájdú aj slová nemeckého dramatika Augusta von Kotzebue (1761 – 1819): „Každý človek si tvorí svoju vlastnú veľkosť. Trpasliči ostávajú trpasličmi, i keď sedia na vrcholkoch Álp.“

Milan SOUKUP

Minister Peter Pellegrini stihol prebrať s čerstvými prvákmi v Banskej Bystrici aj ich nový rozvrh hodín. Foto Lubomír PAJTIKNA

Európska únia

Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.
Kód ITMS: 26110130085

Stav školských knižníc za rok 2013

Strany 4 - 6

Startujeme novú plavebnú sezónu

Strana 6

Niečo som dostala a chcem to odovzdávať ďalej

Školstvo v regiónoch

Strana 7

Stredoškolskí profesori vo svete

Strana 8

Školský orchester vedie nový dirigent

V novom školskom roku otvorilo na Slovensku svoje brány viac ako 3 300 základných a stredných škôl. Minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Peter Pellegrini otvoril nový školský rok na školách v Banskej Bystrici. Najskôr sa zúčastnil na slávnostnom otvorení školského roka v Základnej škole (ZŠ) Slobodného slovenského vysielača na Skuteckého ul., ktorú sám v minulosti navštievoval.

„V živote by som si nebol pomysiel, keď som bol taký maličký a prišiel do tejto školy, že raz sa na ňu vrátim ako minister školstva. Je to dôkaz, že aj z takých malých špuntov, akí tu dnes sedia, môžu vyrásť osoby, ktoré budú mať možnosť ovplyvniť svoj svet. Želám im v rozlete veľké krídla, aby sa im darilo a aj rodičom, ktorých čaká náročné obdobie,“ uviedol minister vo svojom príhovore k prvákom a ich rodičom. Po ňom zavítal do jednej z praváckych tried a prezrel si aj priestory školy. Následne sa presunul do ZŠ na Triede SNP a na Gymnázium J. G. Tajovského, kde ho študenti privítali potleskom. „Som ne-

smierne rád, že tu dnes na tomto nádvorí môžem byť, pretože ho dôverne poznám. Milí spolužiaci, aj keď som na tejto škole maturoval pred dvadsiatimi rokmi, stále sa vo mne ozývajú spomienky na školu, kde som získal najviac naozajstných komarátov,“ povedal gymnazistom minister vo svojom príhovore. Okrem iného tiež pripomenal maturantom, aby pri výbere vysokej školy zvolili takú, ktorá ich dobre pripraví pre trh práce a ďalší život.

Minister v metropole stredného Slovenska navštívil aj novozriadenú pobočku Súkromnej ZŠ pre žiakov s autizmom, Mater-

skú školu na Ul. 29. augusta a na záver aj pedagógov na ZŠ J. Bakossa, ktorú chceli mestskí poslanci zrušiť. Minister pedagógom a vedeniu školy zdôraznil, že teraz je na nich, aby našli také programy, ktoré budovu naplnia a dokážu opodstatnenie zachovania školy.

Od nového školského roka začali platíť ustanovenia novely školského zákona prijatej ešte za bývalého vedenia, podľa ktorej bude podmienkou na prijatie uchádzca o štúdium na gymnáziach priemer známok z povinných vyučovacích predmetov do 2,0. Do úvahy sa budú brať známky z koncoročného vysvedčenia (pokračovanie na strane 2)

Dištančné vzdelávanie z pohľadu tútora

Pedagógovia majú záujem o vzdelávanie k tvorbe školských vzdelávacích programov (ŠkVP). Pozitívne hodnotia jeho dištančnú formu v rámci národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*. Dali sme priestor niekoľkým tútorm zo základných škôl, z gymnázií, ale aj zo stredných odborných škôl, aby sa o cenné zážitky podeliť aj s učiteľmi, ktorí o zapojení sa do dištančného vzdelávania ešte len uvažujú.

Ako prvú smer oslovtli PaedDr. Moniku Reiterovú, ktorá je nielen tútorkou dištančného vzdelávania, ale aj spoluautorou testov pre základné školy a gymnáziá. Spolupracovala aj pri úpravách vzdelávacieho portálu. Ako hodnotí ročné on-line vzdelávanie k tvorbe školských vzdelávacích programov v systéme

dištančného vzdelávania pedagogických zamestnancov?

Som veľmi rada, že som v tíme, ktorý sa môže prezentovať vytvorením spomínamejného vzdelávacieho programu. Bola som lektorkou aj v prezenčnej forme vzdelávania. Dištančná forma vzdelávania sa mi páči napriek tomu, že nemám priamy kontakt s frekventantmi. Pevne stanovený čas on-line diskusie je v istom zmysle zväzujúci, ale osobne mi vyhovuje. Viem si naplňovať ostatné činnosti a dobre zvládam skĺbiť s touto prácou aj rodinné povinnosti. Pátrala som po ďalších vzdelávaniach pre učiteľov rýdzom dištančnou formou, našla som však len dve. Myslím si, že v tomto smere sme jasne na vedúcej pozícii.

V čom bola pre vás práca tútorky prínosom? A ako hodnotíte z tejto pozície diš-

tančné vzdelávanie pre pedagogických zamestnancov, ktorí sa doň zapojili?

Súhlasím s väčšinou frekventantov, že vzdelávanie k tvorbe ŠkVP malo veľa prínosov. Mnohí sa dostali hlbšie do problematiky tvorby ŠkVP a začali chápať dvojurovinný model vzdelávania. Mnohí sa oboznámili s novými metódami a formami práce v rámci vyučovania a ako najväčší prínos hodnotím objasnenie problematiky formulovania vzdelávacích cielov a výkonov. Táto problematika je pre učiteľov veľmi komplikovaná a náročná. Ja som získala prehľad o tom, v čom sú nedostatky súčasných učiteľov, ktoré témy by bolo vhodné učiteľom viač priblížiť. Zistila som, že mnohé veci nie sú písané jednoznačne, a preto sú rôzne výklady a pochopenia.

Odporučali by ste pokračovanie tohto vzdelávania aj v budúcom období?

Jednoznačne. Možno nie v tomto rozsahu, určite by sa dalo rozdeliť na viaceru modulov a učiteľ by si vybral, v ktorom sa chce vzdelávať. A čo je dôležité, dalo by sa doplniť aj o ďalšie špecifické témy.

(pokračovanie na strane 3)

OZNAM**Nový štátnej tajomník ministerstva**

Nového štátneho tajomníka Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Juraja Draxlera uviedol 11. septembra do funkcie minister Peter Pellegrini. J. Draxler bude prioritne zodpovedať za oblasť regionálneho školstva a vysokých škôl. „Najbližšou prioritou pre nového štátneho tajomníka bude príprava balíka školských zákonov, ktoré by mali byť predložené do medziresortného pripomienkového konania už o niekoľko týždňov,“ povedal minister P. Pellegrini.

„So situáciou v rezorte som sa oboznámil ako poradca ministra a aktívne sa budem zapájať do tvorby novej legislatívy. Prioritou nového vedenia rezortu je zdynamizovanie a modernizácia regionálneho školstva a celého systému vzdelávania. Rád budem pokračovať v osobných stretuach s riaditeľmi škôl, s učiteľmi a so žiakmi, s predstaviteľmi mimovládnych organizácií a so zriaďovateľmi,“ uviedol Draxler.

J. Draxler ako bývalý vysokoškolský učiteľ a výskumný pracovník považuje za prioritu sfunkčenie grantového systému a priahnutie väčšieho objemu peňazí z Európskej únie do slovenskej vedy a výskumu. Nový štátnej tajomník už v tejto chvíli pripravuje zefektívnenie analytických procesov v rezorte a rozšírenie a doobudovanie Inštitútu vzdelávacej politiky, ktorý bude hlavným analytickým centrom rezortu.

Juraj Draxler (1975) vyštudoval komparativnú politológiu na University of York vo Veľkej Británii ako štipendista britskej vlády a integrované sociálne vedy na Jacobs University v Brémach v Nemecku. V minulosti pôsobil ako novinár v agentúre Reuters. V oblasti školstva, vedy a výskumu začal pracovať roku 2005 ako výskumník pracovník prestížneho Centre for European Policy Studies v Bruseli.

Ako vysokoškolský učiteľ pôsobil na University of New York v Prahe a vyučoval aj na Anglo-americkej univerzite v Prahe. V lete 2014 sa stal poradcом ministra školstva, vedy, výskumu a športu. Aktívne ovláda anglický, francúzsky a ruský jazyk, komunikuje aj v nemčine. (tlo)

VZDELÁVANIE**Poukazy na mimoškolskú činnosť**

Do 10. septembra mali základné a stredné školy povinnosť výdať svojim žiakom vzdelávacie poukazy na mimoškolskú činnosť. Následne si žiak spolu s rodičmi vyberie do 25. septembra konkrétné záujmové vzdelávanie a poukaz odovzdá škole alebo školskému zariadeniu, ktoré vzdelávanie poskytuje. V školskom roku 2014/2015 má vzdelávací poukaz hodnotu 29,3 eura, čiže 2,93 eura na mesiac.

Škola nemôže brániť svojim žiakom, aby poukaz použili v inej škole alebo školskom zariadení. Žiak nie je povinný poukaz odovzdať žiadnemu poskytovateľovi záujmového vzdelávania. V takomto prípade sa nevyčerpané finančné prostriedky presúvajú na iný účel v rozpočte rezortu školstva.

V školskom roku 2013/2014 bolo využitých 579 912 poukazov, za ktoré ministerstvo vyplatiло zriaďovateľom takmer 17 miliónov eur. (mš)

Zo stánku NÚCEM na minuloročnej Európskej noci výskumníkov.

Pridaná hodnota vo vzdelávaní na Európskej noci výskumníkov

KVALITA ŠKÔL

Aj v tomto roku sa môžete stretnúť s národným projektom Zvyšovanie kvality vzdelávania na základných a stredných školách s využitím elektronického testovania (E-test) na obľúbenom a zároveň najväčšom festivale vedy na Slovensku – Európskej noci výskumníkov. Tradične sa uskutoční posledný septembrový piatok. V hlavnom meste Slovenska návštevníci festivalu budú môcť navštíviť minieučebnú Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM), v ktorej si na notebookoch môžu vyskúšať elektronické úlohy so zameraním na finančnú, štatistikú, prírodovednú, čitateľskú a matematickú gramotnosť, ako aj úlohy z maturitného testu zo slovenčiny či učiteľský test so zameraním na výroky J. A. Komenského.

NÚCEM

NÁRODNÝ ÚSTAV CERTIFIKOVANÝCH MERANÍ VZDELÁVANIA

ZVÝŠOVANIE KVALITY VZDELÁVANIA
NA ZÁKLADNÝCH A STREDNÝCH
ŠKOLÁCH S VYUŽITIOM ELEKTRONICKÉHO TESTOVANIA

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/
Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Novinkou tohtoročnej Európskej noci výskumníkov bude prednáška pod názvom Dá sa vypočítať, ktorá škola je lepšia? – ukáva sa v nej podstata pridanej hodnoty vo vzdelávaní, ktorú sledujú výskumníci NÚCEM v rámci národného projektu E-test. Prezentácia dvojice výskumníkov RNDr. Mária Kolkovej, PhD., a Ing. Pavla Kaclíka bude zaujímať nielen pre odborníkov, učiteľov, ale i rodičov školopoviných detí a študentov.

Prednáška so zameraním na pridanú hodnotu vo vzdelávaní sa počas festivalu vedy Európska noc výskumníkov uskutoční v piatok 26. septembra 2014 o 14.00 hod. vo V-klube Národného osvetového centra na Námestí SNP 12 (opróti Staréj tržnici).

Mária GREBEŇOVÁ-LACZOVÁ,
manažérka publicity národného projektu
Foto archív NÚCEM

Školský orchester...

(dokončenie zo strany 1)

národná predposledného ročníka a študijné výsledky z posledného ročníka ZŠ – teda polročné i koncorocné vysvedčenie. Pre stredné odborné školy s maturitou je určená priemerná hranica známok do 2,75. Tohtoroční deviataci absolvovali testovanie približne o mesiac neskôr v porovnaní s minulým rokmi (konkrétnie 8. apríla, náhradný termín sa uskutoční 21. apríla). Táto požiadavka prišla zo škôl a dôvodom posunu je udržanie motivácie žiakov po sledného ročníka ZŠ k štúdiu.

V základných aj v stredných škôlach má od septembra pomáhať v triedach 1 640 asistentov pri deťoch so zdravotným postihnutím a nadaných deťoch. Na asistentov učiteľov by malo ísť više osem miliónov eur a malí by byť uspokojené všetky školy, ktoré o nich žiadali. Peniaze na asistentov sú zabezpečené aj v návrhu rozpočtu na budúci rok. Vlani mohol rezort školstva vyhovieť len približne polovici žiadostí.

Opatrenia na zvýšenie kapacít materinských škôl sa minister chystá oznámiť v októbri. Nie je pritom vylúčené, že medzi nimi bude aj možnosť zvyšovať počet detí v niektorých triedach materinských škôl. Väčšie mestá majú totiž problémy s voľnými miestami a každý rok odmietajú aj desiatky detí. V niektorých škôlkach sa dokonca tvoria poradovníky.

Dnes môže byť v triede najviac 20 až 22 detí, pričom zákon dáva možnosť zvýšiť túto hranicu o tri deti. Podľa odhadov demografická krivka počtu detí v predškolskom veku bude vrcholiť v rokoch 2015 – 2016. Na materské školy by sa mohli využiť aj priestory ZŠ. Ďalšou možnosťou sú stavby modulových škôlok.

V pláne je tiež postupné zvýšenie počtu psychológov a špecialistov pedagógov v škôlach. „Požiadavky škôl narastajú aj vzhľadom na to, ako sa vyvíja správanie žiakov, pribúdajú žiaci s poruchami učenia a správania,“ odôvodnil minister. Do zá-

kladných a stredných škôl chce postupne dostať odhadom 700 psychológov, aby na tisíc žiakov pripadal jeden psychológ.

Zmeny sa chystajú aj vo financovaní školstva. Nový minister chce podobne ako jeho predchodca zaviesť systém financovania na triedu, pričom na triedu je už stanovený minimálny a maximálny počet žiakov. Pripustil pritom, že pre niektoré mälotriedky to môže znamenať rušenie.

Čo sa týka vysokých škôl, na takmer všetkých sa už začiatkom júla začala komplexná akreditácia činností, ktorá bude trvať najbližších 14 mesiacov. Posudzovať sa budú všetky študijné programy, o ktorých akreditáciu požiadali vysoké školy. Zároveň sa bude vyhodnocovať úroveň výskumu, vývoja, umelcov a ďalšej tvorivej činnosti vysokých škôl.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR intenzívne pracuje na zmenách v základných právnych normách s cieľom spružiť školský systém a dosiahať jeho modernizáciu.

František ŠÍPKOVSKÝ

DIGIPEDIA

Veľká súťaž pre učiteľov pokračuje

S portálom planetavedomosti.iedu.sk môže ktorýkoľvek pedagóg základnej alebo strednej školy navštíviť najkrajšie mestá Európy. Podmienkou je, aby získał prístup na tento portál, zúčastnil sa školenia a zároveň vytvoril aspoň jednu pracovnú úlohu alebo on-line vzdelávací materiál, tzv. TUIL. Pre aktívnych pedagógov v mesiaci septembri je pripravený

v poradí už ôsmy letecký zájazd, tentoraz do Madridu. Informácie o cene, ako aj o samotnej súťaži sú k dispozícii na portáli planetavedomosti.iedu.sk alebo na Facebooku. Kvôli zriadeniu prístupu na portál je nutné kontaktovať Centrum podpory používateľov Dátového centra rezortu školstva na telefónnom čísle 0800 138 033, prípadne e-mailom na digipedia@edu.sk.

Za množstvo vyriešených úloh na portáli planetavedomosti.iedu.sk v mesiaci júni sa Planéta vedomostí stala letenou do sveta pre panu učiteľku Mgr. Máriu Štefanidesovú zo Základnej školy P. O. Hviezdoslavu v Trstenej, ktoré týmto srdiečne blahoželáme!

Sekcia informatiky MŠVVaŠ SR

KECEROVCE**Otvoria už piatu modulovú školu**

Nový školský rok prinesie deťom z obce Kecerovce pri Košiciach aj novú školu. V rámci projektu výstavby modulových škôl tam finišujú so záverečnými prácami a nové priestory by mali otvoriť ešte v priebehu septembra. Na nové triedy vrátane telocvične sa tak môžu tešiť prvaci aj žiaci ďalších ročníkov I. stupňa. V prvej etape projektu sa už podarilo vybudovať rozšírené kapacity základných škôl aj v Stráňach pod Tatrami, Podhoranoch, Krížovej Vsi a Jarovnicach.

Projekt, ktorý realizuje Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR v spolupráci s rezortom financií, splnomocnencom vlády SR pre rómske komunity a predstaviteľmi regiónov, pokračuje aj roku 2014. Po pozitívnych ohlasoch v regionoch a ďalšom dopyte zo strany obcí vláda SR vyčlenila na ďalšie modulové školy sumu 3 milióny eur.

Vďaka tomu sa rozbehla výstavba v ďalších obciach – Chminianskych Jakubovnoch, Jurskom, Gemerskej Vsi, Muránskej Dlhej Lúke, Dunajskej Lužnej, Miloslavove,

Stráňach pod Tatrami a Žehre. Do druhej etapy projektu sú zapojené aj Podhorany a Jarovnice.

Projekt ráta s významou spoluúčasťou obce, ktorá zabezpečuje projektovú dokumentáciu, pozemok a ďalší nevyhnutnú infraštruktúru. Štát zabezpečí finančné zdroje na modulový systém výstavby školy s ôsmimi triedami za 200 000 eur. Ide o zrubu štvrtinu finančných prostriedkov, ktoré by boli potrebné na postavenie murovanej budovy.

Obce sa mohli uchádzať o podporu na projektovú dokumentáciu do 14. apríla 2014. (min), foto autor

UČITEĽSKÉ NOVINY

Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania pod poradovým číslom 15/2014.

Adresa vydavateľa:
Bellova 54/a, 833 63 Bratislava,
IČO: 17314852

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: ucitelazneba@gmail.com

Séfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: ucitelazneba@gmail.com

Redakčný tím:
prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk

Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com

Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com

Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolt@gmail.com

Design:
Branislav Malík, ARTWORK

Nevyžiadane rukopisy nevracajme.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné štýlistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezaradení.

Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Forma zverejnenia:
internetová stránka vzdelávacieho portálu ŠIOV: <http://distancne.vzdelavanie.siov.sk/mod/folder/view.php?id=25>.

Elektronické učebnice z eurofondov

ASFEU

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť /
Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.

Technologický pokrok, nárast informácií a inovácie sa výrazne prejavujú aj vo vzdelávaní. Byť úspešný v informačnej spoločnosti si vyžaduje flexibilitu. Školy sa musia prispôsobiť novým trendom a vychovávať absolventov schopných uplatniť sa na dynamickom trhu práce. Preto školstvo reaguje inovatívnymi zmenami vzdelávacích systémov založenými na nových metódach a spôsoboch vyučovania mladých ľudí. Stredná odborná škola (SOŠ) podnikania v Banskej Bystrici zabezpečuje prípravu žiakov v profesiách, ktoré pokrývajú

Budova SOŠ podnikania v B. Bystrici.

odvetvie strojárskeho, automobilového a elektrotechnického priemyslu a obchodu a služieb. Pedagógovia sa projektom Cesty k modernej spojenej škole rozhodli inovať školské vzdelávacie programy

pre 1. a 2. ročník odborov, ktorí sa v škole vyučujú. Keďže v súčasnosti je najrýchlejšou formou získavania nových informácií práve internet, škola v rámci projektu vytvorila 56 elektronických cvičebníc s tes-

tami pre takmer 600 žiakov. Sprístupnila ich na webovom sídle školy na základe prihlásovacieho mena a hesla. Výhodou elektronických učebných materiálov je ich dostupnosť na internete, možnosť priebežnej aktualizácie a dopĺňania, ako aj zlepšovanie informačno-komunikačných zručností žiakov, pedagógov a rodičov. Výsledky projektu škola prezentovala na záverečnej konferencii s pozvanými hostami zo základných a stredných škôl Bansko bystrického samosprávneho kraja (BBSK). Desať tvorcov elektronických cvičebníc sa formou prezentácií podelilo o skúsenosti s ich tvorbou. Cvičebnicu Autolakovníctvo SOŠ podnikania bezplatne poskytla škólám v zriaďovateľskej pôsobnosti BBSK, ktoré tento odbor vyučujú.

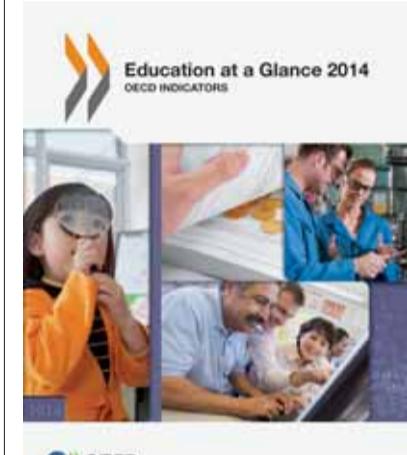
Projekt bol financovaný z Európskeho sociálneho fondu prostredníctvom Agentúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ (ASFEU). Škola reagovala na výzvu operačného programu Vzdelávanie určenú pre SOŠ s cieľom reformovať systém vzdelávania a odbornej prípravy. Na projekt, ktorý realizovala v rokoch 2009 – 2012, získala nenávratný finančný príspevok vo výške 277-tisíc eur.

Odbor informovania a publicity ASFEU
Foto archív SOŠ podnikania B. Bystrica

ŠTÚDIA

Vzdelávanie v krajinách OECD

V týchto dňoch Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) zverejnila novú správu o štruktúre, financovaní a výkonnosti vzdelávacích systémov v 34 členských krajinách OECD a v ďalších partnerských štátach. Indikátory kvality vzdelávacích systémov sú mimoriadne dôležitým analytickým dokumentom pre riadiacu sféru na všetkých úrovniach, uskutočnenie koncepcívnych zámerov a tvorbu vízí vzdelávacích systémov. Na Slovensku sa

využívala táto analýza v minulosti pomerne nesystémovo. Aj vzhľadom na túto skutočnosť sa slovenský školský systém ocitol vo viacerých parametroch v podpriemre, či dokonca celkom na chvoste meraných krajín. (IUPA)

K FINANCIÁM

Nová metodika na pomoc vyučujúcim

Vyučovanie finančnej gramotnosti bude efektívnejšie a žiakov bude sprevádzať počas celého štúdia. Vyplýva to z metodiky na vyučovanie finančnej gramotnosti, ktorú zverejnilo na svojom webovom sídle Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Sú v nej načrtnuté možné metódy, formy, prípadne aktivity na rozvíjanie vedomostí a zručností v tejto oblasti. Obsahuje aj návrh konkrétnych témy pre učebné predmety, do ktorých je možné finančnú gramotnosť priamo začleniť. Napríklad v prvom ročníku základnej školy je možné finančnú gramotnosť rozvíjať na hodinách matematiky pri téme sčítania a odčítania prirodzených čísel a na etickej výchove pri téme, ako si chrániť svoje veci i veci iných. Učiteľ ju však môže rozvíjať aj na iných vyučovacích hodinách. Prílohou metodiky je tiež slovník základných pojmov a učebné texty vybraných témy pre učiteľov.

Počas leta sme neprázdninovali

EVS RŠ

Počas letných prázdnin sme sa v národnom projekte Elektronizácia vzdelávacieho systému regionálneho školstva (EVS RŠ) venovali ukončeniu analýzy Informačného systému EVS RŠ. Úspešne máme za sebou prvé dve aktivity – analýzu požiadaviek a základný koncept riešenia. Výsledkom tejto etapy projektu bolo nasadenie prototypu Informačného systému EVS RŠ a prvých 50 lekcií digitálneho vzdelávacieho obsahu (DVO) vrátane ich konverzie do formátu HTML5.

Pre učiteľov zo škôl, ktorí sú zapojení do projektu, pripravil projektový tím v spolupráci s Metodicko-pedagogickým centrom (MPC), partnerom projektu, sériu školení zameraných na používanie digitálnej techniky.

V regionálnych a detašovaných pracoviskách MPC (Trnava, Nitra, Trenčín, Komárno, Banská Bystrica, Žilina, Košice a Prešov) je pripravených osiem skúšobných miestností, v ktorých si učitelia budú môcť pod dohľadom školiteľa vyskúšať prácu s digitálnou technikou. Školenia sú rozdelené podľa obsahu, stupňa náročnosti a času trvania. Učitelia si môžu vybrať z dvoch základných tematických okruhov – školenia súvisiace

s využívaním interaktívnych tabúľ alebo školenia zamerané na prácu s tabletom.

Zostavovatelia školení brali ohľad aj na skutočnosť, že nie každý učiteľ je v používaní digitálnych technológií rovnako zručný. Preto v ponuke školení nájdete tak podrobne základné školenia, ako aj školenia rozširujúce, určené pre učiteľov s výšimi užívateľskými zručnosťami alebo ako nadstavbové školenia k základným školeniam.

Z nasledujúcej ponuky si môže vybrať každý, kto má záujem skvalitniť svoje vedomosti a zručnosti súvisiace s využívaním digitálnych technológií v edukačnom procese.

Obsah základného vzdelávania s interaktívou tabuľou

- Prezentácia s ukázkami využitia interaktívnej tabuľ:

 - možnosti tvorby textov a obsahov,
 - možnosti akcií,
 - práca s obrázkami, videom,
 - priradovalie cvičenia,
 - triedacie cvičenia,
 - prepájanie s inými odkazmi na web.

Obsah rozširujúceho školenia s interaktívou tabuľou

- Využívanie interaktívnej tabule na vyučovanie (aplikácie do predmetov).

Obsah základného vzdelávania s tabletom

- Ovládanie tabletu, aplikácie v tablete.
- Práca so službami a aplikáciami TUUL, S-Poznámka, Socrative.
- Ako tvorí školské projekty.

Obsah rozširujúceho školenia s tabletom

- Tvorba didaktického testu, špecifikačná tabuľka, formulácia úloh, výhodnotenie testu.
- Ako tvorí dobré testy a realizovať ich cez Socrative.
- Formulácia úloh podľa revidovanej Bloomovej taxonómie.
- Ako natočí video a preniesť ho do počítača.
- Ako tvorí mentálne mapy.
- Ako využiť tablet v jednotlivých vyučovacích predmetoch.

Všetky podrobne informácie k školeniam nájdete na webovom sídle projektu EVS RŠ www.digiskola.sk. Súčasťou školení, ktoré sa začali 2. septembra, je aj séria inštrukčných videí. Ich zoznam nájdete tiež na stránke projektu, ako aj stránke MPC.

Od začiatku školského roka sa po letnej prestávke naplno rozbieha aj distribúcia

digitálnych zostáv na školy zapojené do projektu EVS RŠ. Veríme, že sa nám podarí nadviazať na pozitívne tempo distribúcie z konca minulého školského roka, keď sa sme od začiatku mája do konca júna do materských, základných a stredných škôl na území SR s výnimkou Bratislavského samosprávneho kraja rozdistribuovali viac ako 4 100 zostáv (skladajúcich sa z interaktívnej tabuľky, projektoru, notebooku a v prípade materských škôl aj farebnej tlačiarne).

Z toho bolo ku koncu augusta nainštalovaných viac ako 3 500 zostáv. Z tisíc tabuľových učební bola sfunkčnených viac ako 650 učební. Školy zapojené do projektu, ktoré ešte nedostali digitálne zostavy, budú kontaktované začiatkom nového školského roka. Ambíciou je dodať zostavy do škôl do konca novembra 2014.

No šanca získať digitálne zostavy z projektu EVS RŠ je stále otvorená aj pre školy, ktoré sa do projektu ešte nezapojili. Všetky potrebné informácie možno získať na webovej stránke projektu, kde sú aj kontakty na regionálnych koordinátorov. V nadchádzajúcom jesennom období pripravujeme ďalšie aktivity, ktoré súvisia najmä s postupným sprístupňovaním DVO a s pokračovaním prác na tvorbe Informačného systému EVS RŠ.

Projektový tím EVS RŠ

Dištančné vzdelávanie z pohľadu...

(dokončenie zo strany 1)

Podobné, len inak formulované závery z dištančného vzdelávania urobili aj ďalší tútori. Oslovili sme aj Mgr. Viktória Rozsypalovú, aby sa podeliла s učiteľmi o svoje skúsenosti ako tútorka dištančného vzdelávania a multiplikátorka prezenčnej formy vzdelávania pre základnú školu.

Na úvod sa mi žiada poznámať, že väčšina frekventantov v čase zapojenia sa do tohto vzdelávania nemala s tvorbou ŠkVP veľké skúsenosti. Počiatocne výhrazy a pripony sa počas vzdelávania postupne menili na pozitívny názor a tiež pochvalné výjadrenia. Frekventanti vysoko hodnotili úroveň získaných informácií.

Túto skutočnosť, ako aj fakt, že názor učiteľov na spôsob tvorby ŠkVP sa postupne pozitívne mení, považujem za najväčší prínos vzdelávania. Dištančné vzdelávanie v tomto národnom projekte považujem jednoznačne za vyšiu úroveň vzdelávania učiteľov. Keďže som mala možnosť spolu-

pracovať v rámci tohto projektu aj na prezenčnej forme vzdelávania, ako multiplikátorka, môžem zodpovedne povedať, že dištančnú formu považujem pre učiteľa za vhodnejšiu a atraktívnejšiu na získanie všetkých potrebných kompetencií k tvorbe ŠkVP. Osobne vnímam význam tohto vzdelávania aj ako komfortnejšiu alternatívu „z pohľadu domova“.

Ako hodnotíte obsah dištančného vzdelávania?

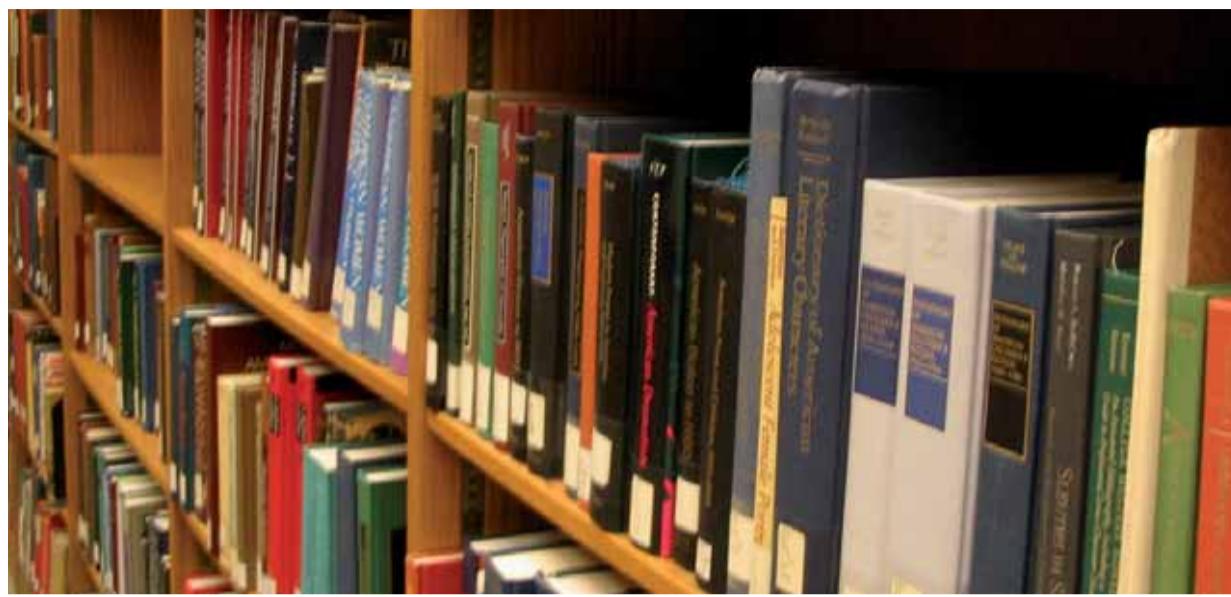
Prehľadný vzdelávací portál ponúka frekventantom nielen kvalitné studijné materiály, ale zároveň prepracovaný systém komunikácie s tútorom, či už formou online diskusií, alebo pomocou správ. Frekventant sa už pri primernej IT zručnosti dokáže v tomto prostredí jednoducho orientovať a pohybovať. Som presvedčená, že učebné zdroje poskytli frekventantom prehľadné materiály s množstvom nových a praktických informácií

o toto vzdelávanie, resp. formu vzdelávania prejavia v budúcnosti záujem aj ďalší učitelia. Určite by bolo vhodné zvážiť jeho pokračovanie. V rámci ďalšej spolupráce môžem povedať, že vysoko oceňujem prácu celého realizačného tímu kolegov zo Štátneho inštitútu odborného vzdelávania na čele s projektovou manažérkou Ing. Renátou Majerníkovou. Vytvoril taký kvalitný program pre všetky cieľové skupiny učiteľov je obdivuhodná práca, cenéná o to väčšimi, že forma internetového vzdelávania v rámci prepracovaného portálu prináša zúčastneným nové možnosti.

Podobné skúsenosti z moderovania elearningového dištančného vzdelávania získali aj tútori pre ďalšie cieľové skupiny. V nasledujúcich vydaniach Učiteľských novín nesieme skúsenosti tútorov aj pre stredné odborné školy, kde sa dozviete, aký vplyv má dištančné vzdelávanie napríklad v procese odborného vzdelávania a prípravy.

Mgr. Beáta REPÍKOVÁ,
manažérka publicity národného projektu

Finančná gramotnosť má charakter prierezovej témy, teda nevyučuje sa ako samostatný predmet. Rovnaké nie je určené, v ktorom ročníku sa táto téma musí učiť. Rozhodnutie je v kompetencii riaditeľa školy. Povinnosťou školy je však vyučovať finančnú gramotnosť tak, aby každý žiak na konci I. a II. stupňa základnej školy a strednej školy dosiahol vedomosti na úrovni zadefinovanej v aktualizovanom Národnom štandardu finančnej gramotnosti, verzia 1.1. (mš)

Stav školských knižníc za rok 2013

SPRÁVA

Školské knižnice slúžia na informačné a dokumentové zabezpečenie výchovno-vzdelávacej činnosti. Utváraním knižničného fondu v súlade s profilom školy, poskytovaním základných a špeciálnych knižnično-informačných služieb, podporovaním celoživotného vzdelávania a sebavzdelávania najmä pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov a žiakov, organizovaním vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí skvalitňujú vzdelávanie v školách, rozvíjajú informačné schopnosti, zručnosti a návyky svojich používateľov a podporujú rozvíjanie čitateľskej gramotnosti žiakov. Školské knižnice zároveň poskytujú priestor na efektívne využitie voľného času pre všetkých členov školskej komunity. Sprístupňovanie knižnično-informačných služieb rešpektuje Všeobecnú deklaráciu ľudských práv OSN.

Školské knižnice sú na miestnej úrovni súčasťou základných škôl (ďalej len „ZŠ“) alebo stredných škôl (ďalej len „SŠ“), na celoslovenskej úrovni sú súčasťou knižničného systému Slovenskej republiky.

1. Právne predpisy platné pre školské knižnice

Postavenie a úlohy školských knižníčok, ich zriaďovanie, poskytovanie knižnično-informačných služieb používateľom upravuje zákon č. 183/2000 Z.z. o knižničniciach, o doplnení zákona SNR č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z.z. o Matice slovenskej v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o knižničniciach“).

Evidenciu knižničných dokumentov upravuje vyhláška Ministerstva kultúry SR č. 421/2003 Z.z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie, výraďovanie a revízie knižničného fondu v knižničniciach (ďalej len „ministerstvo kultúry“).

Zlučovanie školských knižníčok a obecných knižníčok upravuje usmernenie Ministerstva kultúry SR č. MK-1790/2004 o zlučovaní školských a obecných knižníčok.

Odpôrúčania pre činnosť školských knižníčok obsahujú metodický materiál *Model školskej knižnice*, ktorý bol schválený Ministerstvom školstva SR roku 2004.

2. Analýza stavu školských knižníčok za rok 2013

Základným východiskovým materiálom na spracovanie analýzy stavu školských knižníčok boli štatistické údaje, ktoré uviedli školské knižnice vo výkaze o školskej a akademickej knižnici za rok 2013 Škol (MŠVVŠ SR) 10-01 (ďalej len „výkaz“) a ktoré spracovalo Centrum vedecko-technických informácií SR v Bratislave (ďalej len „CVTI SR“) v spolupráci s CVTI SR – Školským výpočtovým strediskom v Banskej Bystrici. Zber štatistických údajov a ich schválenie vykonali odbory školstva príslušných okresných úradov v sídle kraja. Doplňujúcim

Tab. 1: Počet škôl a školských knižníčok

Ukazovateľ	2012	2013	Nárast/pokles (%)
Počet škôl	3 321	3 301	-0,61
Počet škôl so šk. knižnicami	1 812	1 759	-2,93
- z toho integrované s verejnou knižnicou	57	61	+7,02

Tab. 2: Počet škôl a školských knižníčok v školskom roku 2013/2014

Ukazovateľ	Počet ZŠ a SŠ	Počet školských knižníčok	%
Okresný úrad Bratislava	305	150	49,18
Okresný úrad Trenčín	280	185	66,07
Okresný úrad Trnava	344	215	62,50
Okresný úrad Nitra	436	203	46,55
Okresný úrad Žilina	407	236	57,99
Okresný úrad Banská Bystrica	427	192	44,96
Okresný úrad Prešov	624	343	54,96
Okresný úrad Košice	478	235	49,16
Spolu SR	3 301	1 759	53,28

materiálom analýzy boli právne normy, metodické odporúčania, interné správy a 647 odborných konzultácií metodického centra pre školské knižnice, ktoré je súčasťou úseku metodiky a rozvoja knižničného systému Slovenskej pedagogickej knižnice (ďalej len „metodické centrum pre školské knižnice“), informácie z webového portálu InfoLib, príspevky z printových a elektronických médií, riadené telefónické rozhovory so školskými knihovníkmi, vyžiadane písomné informácie z vybraných školských knižníčok a vyžiadane informácie z regionálnych knižníčok, ktoré poskytujú metodickú pomoc školským knižničniciam.

2.1 Počet škôl a školských knižníčok

Podľa celkového sumáru štatistického zisťovania bolo k 31. decembru 2013 evidovaných 1 759 školských knižníčok, ktoré boli zriadené v súlade so zákonom o knižničniciach a ktoré boli súčasťou 1 759 ZŠ a SŠ (tab. 1). Po tretíkrát sa uskutočnil adresný zber štatistických údajov o školských knižníčkach, a to na základe webového registra, ktorý bol vytvorený z identifikačných údajov o školských knižničniciach, ktoré systematicky viedie metodické centrum pre školské knižničnice v Adresári školských knižníčok v SR. Do webového registra mali prístup len tie

Z celkového počtu 3 301 ZŠ a SŠ evidovaných v sieti škôl a školských zariadení ministerstva školstva v školskom roku 2013/2014 nemalo zriadenú školskú knižnicu 1 542 škôl. Uvedené školy využívali na informačné a dokumentové zabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu kabinetné zbierky kníh, prípadne si zapožičiavali informačné zdroje z verejných knižníčok. V tab. 2 je zobrazený počet škôl a školských knižníčok v školskom roku 2013/2014 v jednotlivých krajoch SR.

2.2 Knižničný fond

K 31. decembru 2013 školské knižnice evidovali 6 445 485 knižničných jednotiek (tab. 3). Po prepočítaní uvedeného počtu knižničných jednotiek s počtom školských knižníčok pripadlo na jednu školskú knižnicu približne 3 664 knižničných jednotiek, čo je o 101 knižničných jednotiek viac ako roku 2012.

Počet knižničných jednotiek po prepočítaní s celkovým počtom registrovaných používateľov a potenciálnych používateľov vyzerá takto: na jedného registrovaného používateľa pripadlo približne 21 zväzkov, na jedného potenciálneho používateľa 12 zväzkov, na jedného registrovaného používateľa z radov žiakov

jednotiek, čo je oproti roku 2012 nárast približne o 4%.

Na základe sumáru uvedených štatistických údajov bolo zistené, že z celkového počtu 1 759 školských knižníčok malo k 31. decembru 2013 už 448 školských knižníčok spracovaný celý knižničný fond automatizovaným spôsobom.

2.3 Počet používateľov

Na základe štatistických informácií (tab. 4) bolo zistené, že počet registrovaných používateľov tvoril 58 % z celkového počtu potenciálnych používateľov. V porovnaní s rokom 2012 je to nárast o 1 %. Percento registrovaných používateľov z radov žiakov predstavovalo takisto 58 %. Oproti predchádzajúcemu roku je to rovnaký nárast. Z celkového počtu 1 759 školských knižníčok vykázalo rovnaký počet registrovaných i potenciálnych používateľov 486 školských knižníčok. To znamená, že všetci členovia školskej komunity využívali knižnično-informačné služby, ktoré im poskytovať ich školská knižnica. Najväčší percentuálny podiel registrovaných používateľov z radov pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov z celkového počtu potenciálnych používateľov mali školské knižnice v špeciálnych škôlach (77,57 %).

Tab. 4: Používateelia školských knižníčok

Ukazovateľ	2012	2013	Nárast/pokles (%)
Registrovaní používateľia	307 288	306 594	-0,23
- z toho žiaci	267 260	267 227	-0,02
Potenciálni používateľia	536 656	527 581	-1,70
- z toho žiaci	466 065	459 336	-1,45

približne 24 zväzkov a na jedného potenciálneho používateľa z radov žiakov 14 zväzkov.

Počet titulov dochádzajúcich periodík po prepočítaní na jednu školskú knižnicu predstavoval približne osem titulov. V porovnaní s rokom 2012 je to nárast približne o jeden titul.

Školské knižnice dopĺňali knižničné fondy formou nákupu, daru, výmeny, bezodplatného prevodu, náhrady za stratený dokument, atď.

Ročný prírastok po prepočítaní na jedného registrovaného používateľa bol 0,51 titulu. Oproti roku 2012 sa nepatrne zvýšil, a to konkrétnie o 0,10 titulu.

Ročný prírastok knižničných jednotiek sa roku 2013 zvýšil aj prostredníctvom rozvojového projektu *Elektronizácia a revitalizácia školských knižníčok*, na ktorý ministerstvo školstva vyčlenilo finančné prostriedky vo výške 50 000 €. Na základe vyžiadaných informácií metodickým centrom pre školské knižnice od 18 podporných školských knižníčok v rámci uvedeného rozvojového projektu bolo zistené, že školské knižnice zakúpili 2 663 knižničných jednotiek (kníh a výučbových titulov) v printovej a digitálnej forme (CD-ROM, DVD-ROM) v celkové sume 22 395,46 €.

Ďalším významným zdrojom financovania nákupu knižničných jednotiek boli finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov Európskej únie. Napríklad v rámci operačného programu *Vzdelávanie sedem školských knižníčok* získalo na oživenie akvizičnej činnosti až 206 618 €.

Školské knižnice vyradili zo svojich knižničných fondov 91 926 knižničných jednotiek, a to najmä pre ich duplicitu, obsadením funkcie školského knihovníka. V sledovanom období bolo zriadených 22 nových školských knižníčok. Porovnaním s rokom 2012 narastol počet školských knižníčok integrovaných s verejnou knižnicou de jure o štyri školské knižníčky.

Počet knižničných jednotiek spracovaných automatizované tvoril približne 27 % z celkového počtu evidovaných knižničných

O niečo menši malí školské knižnice v ZŠ (73,27 %) a najmenej malí školské knižnice v SŠ (63,83 %). Najväčší percentuálny podiel registrovaných používateľov z radov žiakov v celkovom počtu potenciálnych používateľov malí školské knižnice v ZŠ (63,10 %). Druhé v poradí skončili školské knižnice v špeciálnych škôlach (58,52 %) a tretie školské knižnice v SŠ (48,85 %). Tie-to štatistické údaje boli získané na základe spracovaných súhrnných výkazov uvedených druhov škôl.

2.4 Výpožičky

Na základe tabuľkového spracovania štatistických údajov o počte poskytnutých výpožičiek (tab. 5) a po prepočítaní celkového počtu výpožičiek na jedného registrovaného používateľa, ktorý bol 4,35 výpožičiek, možno skonštatovať, že tento výsledok sa oproti roku 2012 zvýšil o 0,52 výpožičiek. Po prepočítaní výpožičiek odbornej literatúry a krásnej literatúry s počtom registrovaných používateľov z radov žiakov pripadli na jedného žiaka 3 výpožičky. V tomto prípade sa zvýšil počet výpožičiek o 0,26 výpožičiek.

Na základe spracovaných súhrnných výkazov uvedených druhov škôl bolo zistené, že rovnaký počet výpožičiek odbornej literatúry a krásnej literatúry na jedného registrovaného žiaka v porovnaní s celkovým počtom registrovaných používateľov bol dosiahnutý v školských knižničniciach ZŠ (3 výpožičky). O niečo menší počet výpožičiek na jedného registrovaného žiaka, ako je uvedený priemer, vykázali školské knižnice SŠ (2,69 výpožičiek). Najmenší počet výpožičiek pripadol na jedného registrovaného žiaka v školských knižničniciach špeciálnych škôl (1,79 výpožičiek).

Celková plocha školských knižníčok sa oproti roku 2012 zmenila minimálne, je len o 244 m² väčšia. Po prepočítaní celkovej plochy

Tab. 3: Knižničný fond

Tab. 5: Výpožičky a plocha školských knižníč

Ukazovateľ		2012	2013	Nárast/pokles (%)
Výpožičky spolu		1 259 539	1 333 583	+5,87
- z toho litera- túra	pre pedagogických zamestnancov	294 933	323 247	+9,60
	krásna	92 404	101 235	+9,55
pre žiakov	pre žiakov	171 018	198 195	+15,89
	krásna	559 867	582 144	+3,97
Medziknižničná výpožičná služba iným knižnicam		126	21	-83,34
Medziknižničná výpožičná služba z iných knižníč		416	209	-50,24
Počet študijných a čitateľských miest		15 450	17 008	+10,08
Celková plocha knižnice v m ²		72 626	72 870	+0,33
- z toho priestory pre používateľov v m ²		60 290	64 144	+6,39
Počet prevádzkových hodín pre používateľov za týždeň		9 757	9 639	+1,21

školských knižníč v m² s počtom školských knižníč sa zistilo, že celková plocha jednej školskej knižnice je 41,43 m².

Na základe prepočtu celkového počtu prevádzkových hodín pre používateľov za týždeň s celkovým počtom školských knižníč sa ukázalo, že počet prevádzkových hodín sa oproti roku 2012 zvýšil len o 10 minút. V sledovanom období jedna školská knižnica poskytovala knižnično-informačné služby v premere päť hodín a 48 minút. Do prevádzkových hodín už mnohé školské knižnice započali časový priestor na pravidelné vyučovacie hodiny v školskej knižnici, ktoré sa stali pevnou súčasťou prevádzkových hodín danej školskej knižnice.

2.5 Podujatia pre používateľov

Školské knižnice realizovali pre svojich používateľov popri poskytovaní knižnično-informačných služieb aj vzdelenacie a kultúrno-spoločenské podujatia (tab. 6). Po prepočítaní počtu vzdeleniacích a kultúrno-spoločenských podujatí s počtom školských knižníč sa zistilo, že každá školská knižnica zorganizovala približne 19 podujatí, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2012 nárast o šesť podujatí.

V rámci spomínaného rozvojového projektu ministerstva školstva *Elektronizácia a revitalizácia školských knižníč* 18 podporených školských knižníč zorganizovalo v období jeho realizácie od 1. septembra do 31. novembra 2013 až 321 vzdeleniacích a kultúrno-spoločenských podujatí zameraných na podporu a rozvíjanie čitateľskej gramotnosti.

Školské knižnice organizovali rôzne akcie s cieľom poskytnúť žiakom príležitosť, aby predvedli svoje vedomosti, schopnosti a informačné zručnosti pred kolektívom, posilnili svoje vôlevové vlastnosti, zošľachťovali svoje etické hodnoty, rozvíjali kritické myšlenie, zlepšili svoje jazykové zručnosti, svoj školský prospech a posilnili aj svoje sebavedomie. Školské knižnice zároveň u žiakov podporili aj rozvoj kreativity, fantázie, manuálnej zručnosti a práce s informáciami, prebudili v nich túžbu po poznávaní, vedomostach a sebازdokonačovaní, upevnili v nich dôveru vo vlastné schopnosti, zábavnou formou ich pritiahlí ku kníhám, upevnilí ich vzťah k čítaniu a v mnohých prípadoch aj upevnilí ich dobrý vzťah ku školskej knižnici.

Príklady vzdeleniacích a kultúrno-spoločenských podujatí v sledovanom období

■ Až 90 853 žiakov zo 742 ZŠ zo SR a z Českej republiky sa zapojilo v októbri, Mesiaci školských knižníč, do 4. ročníka česko-slovenského projektu pre ZŠ *Záložka do knihy spája školy: Namaľuj mi svojho obľúbeného literárneho hrdinu*. Projekt zorganizovala Slovenská pedagogická knižnica (ďalej len „SPK“) prostredníctvom svojho metodického centra pre školské knižnice a Národného pedagogického múzeum a knižnica J. A. Komenského v Prahe. Cieľom projektu bolo nadviazanie kontaktov medzi českými a slovenskými ZŠ a podpora čítania prostredníctvom výmeny záložiek do kníh. Žiaci vyrábali záložky rôznych tvarov, lúbovoľnou technikou a s rozmanitými motívmi počas vyučovacích hodín, v rámci krúžkovej činnosti, v školskej knižnici alebo doma. Najčastejšie na záložkách uvádzali citátu z prečítaných kníh, profily spisovateľov, portréty sv. Cyrila a Metoda, obľúbených literárnych alebo filmových hrdinov, motívy z prírody, príp. logo, motto a fotografie školy, jej študijné či učebné odbery. Doplňujúcim programom výroby záložiek boli rozhovory žiakov o prečítaných kníhach. Väčšina ŠŠ do balíka so záložkami pridala priebežné listy, školské časopisy, propagáčné materiály alebo darčekové predmety, z priebežných záložiek žiaci urobili výstavy, na webových sídlach svojich škôl uvierajú najkrajšie záložky, zorganizovali súťaž o najkrajšiu záložku buď priamo v priestoroch školy, alebo na internete. Výmena záložiek prispela k nadviazaniu nových priebežných kontaktov medzi partnerskými školami, ukázala im ďalšie možnosti spolupráce v budúcnosti, podporila rozvoj kreativity, fantázie, manuálnej zručnosti žiakov a ich prácu s rôznymi informačnými zdrojmi, zábavnou formou ich pritiahlí ku kníham, podporila ich vzťah k čítaniu a v mnohých prípadoch aj posilnila ich dobrý vzťah ku školskej knižnici. Pridanou hodnotou celoslovenského projektu bolo na jednej strane oživenie vyučovacieho procesu, na druhej strane rozšírenie vedomostí žiakov z geografie, prezentácie obľúbených kníh, čitatel-

ské kvízy, žiacke besedy o prečítaných kníhach alebo besedy so slovenskými spisovateľmi, čítanie rozprávok alebo dobrodružných príbehov žiakmi alebo učiteľmi pri spoločnom stretnutí, rozhlasové relácie v školských rozhlasoch o realizovanom česko-slovenskom projekte a pridelenej partnerskej škole, príprava powerpointových prezentácií alebo CD s informáciami a fotografiemi o svojich obciach, mestách alebo školách pre partnerské školy. Výmenu záložiek slovenské ZŠ využili aj na nadviazanie priebežnej spolupráce a poznávanie života žiakov v ČR, na rozvíjanie kreativity a intelektu žiakov, pri zábavných formánoch práce s literatúrou a podpore a upevnení vzťahu žiakov k čítaniu kníh a zároveň aj ako prierezovú tému v rámci školského vzdeleniacieho programu alebo ako súčasť školských projektov. Prínos stanovenej témy *Namaľuj mi svojho obľúbeného literárneho hrdinu* spočíval vo vzájomnom poznávaní českých a slovenských knižníč hrdinov prostredníctvom objavovania obľúbených kníh z literatúry oboch štátov a v ich motivácii prečítať si ich. Pridanou hodnotou projektu bolo nielen rozšírenie vedomostí žiakov zo slovenského jazyka a literatúry a z geografie, ale aj zapojenie žiakov s mentálnym postihnutím a žiakov pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia, ktorí mimo školu nemajú prístup k čítaniu kníh.

■ V tom istom mesiaci sa 8 548 žiakov zo 129 ZŠ zapojilo do 2. ročníka celoslovenského projektu pre ŠŠ *Záložka do knihy spája slovenské školy*. Projekt zorganizovala SPK prostredníctvom svojho metodického centra pre školské knižnice. Cieľom projektu bolo nadviazanie kontaktov medzi slovenskými ŠŠ a podpora čítania prostredníctvom výmeny záložiek do kníh, ktoré žiaci mohli využiť lúbovoľnou technikou. Žiaci vyrábali záložky rôznych tvarov, lúbovoľnou technikou a s rozmanitými motívmi počas vyučovacích hodín, v rámci krúžkovej činnosti, v školskej knižnici alebo doma. Najčastejšie na záložkách uvádzali citátu z prečítaných kníh, profily spisovateľov, portréty sv. Cyrila a Metoda, obľúbených literárnych alebo filmových hrdinov, motívy z prírody, príp. logo, motto a fotografie školy, jej študijné či učebné odbery. Doplňujúcim programom výroby záložiek boli rozhovory žiakov o prečítaných kníhach. Väčšina ŠŠ do balíka so záložkami pridala priebežné listy, školské časopisy, propagáčné materiály alebo darčekové predmety, z priebežných záložiek žiaci urobili výstavy, na webových sídlach svojich škôl uvierajú najkrajšie záložky, zorganizovali súťaž o najkrajšiu záložku buď priamo v priestoroch školy, alebo na internete. Výmena záložiek prispela k nadviazaniu nových priebežných kontaktov medzi partnerskými školami, ukázala im ďalšie možnosti spolupráce v budúcnosti, podporila rozvoj kreativity, fantázie, manuálnej zručnosti žiakov a ich prácu s rôznymi informačnými zdrojmi, zábavnou formou ich pritiahlí ku kníham, podporila ich vzťah k čítaniu a v mnohých prípadoch aj posilnila ich dobrý vzťah ku školskej knižnici. Pridanou hodnotou celoslovenského projektu bolo na jednej strane oživenie vyučovacieho procesu, na druhej strane rozšírenie vedomostí žiakov z geografie, prezentácie obľúbených kníh, čitatel-

ské kvízy, žiacke besedy o prečítaných kníhach alebo besedy so slovenskými spisovateľmi, čítanie rozprávok alebo dobrodružných príbehov žiakmi alebo učiteľmi pri spoločnom stretnutí, rozhlasové relácie v školských rozhlasoch o realizovanom česko-slovenskom projekte a pridelenej partnerskej škole, príprava powerpointových prezentácií alebo CD s informáciami a fotografiemi o svojich obciach, mestách alebo školách pre partnerské školy. Výmenu záložiek slovenské ZŠ využili aj na nadviazanie priebežnej spolupráce a poznávanie života žiakov v ČR, na rozvíjanie kreativity a intelektu žiakov, pri zábavných formánoch práce s literatúrou a podpore a upevnení vzťahu žiakov k čítaniu kníh a zároveň aj ako prierezovú tému v rámci školského vzdeleniacieho programu alebo ako súčasť školských projektov. Prínos stanovenej témy *Namaľuj mi svojho obľúbeného literárneho hrdinu* spočíval vo vzájomnom poznávaní českých a slovenských knižníč hrdinov prostredníctvom objavovania obľúbených kníh z literatúry oboch štátov a v ich motivácii prečítať si ich. Pridanou hodnotou projektu bolo nielen rozšírenie vedomostí žiakov zo slovenského jazyka a literatúry a z geografie, ale aj zapojenie žiakov s mentálnym postihnutím a žiakov pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia, ktorí mimo školu nemajú prístup k čítaniu kníh.

■ Až 340 školských knižníč v ZŠ a ŠŠ s celkovým počtom 60 604 účastníkov z radov žiakov, pedagogických a nepedagogických zamestnancov, rodičov a starých rodičov žiakov a ostatných členov miestnych samospráv sa zapojilo do 9. ročníka celoslovenskej Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníč 27. októbra 2013 na tému *Školské knižnice: Brána do života*. Podujatie zorganizovala SPK prostredníctvom svojho metodického

zoznamenia a zároveň aj ako súčasť celoslovenskej Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníč 27. októbra 2013 na tému *Školské knižnice: Brána do života*. Podujatie zorganizovala SPK prostredníctvom svojho metodického

zoznamenia a zároveň aj ako súčasť celoslovenskej Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníč 27. októbra 2013 na tému *Školské knižnice: Brána do života*. Podujatie zorganizovala SPK prostredníctvom svojho metodického

zoznamenia a zároveň aj ako súčasť celoslovenskej Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníč 27. októbra 2013 na tému *Školské knižnice: Brána do života*. Podujatie zorganizovala SPK prostredníctvom svojho metodického

zoznamenia a zároveň aj ako súčasť celoslovenskej Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníč 27. októbra 2013 na tému *Školské knižnice: Brána do života*. Podujatie zorganizovala SPK prostredníctvom svojho metodického

zoznamenia a zároveň aj ako súčasť celoslovenskej Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníč 27. októbra 2013 na tému *Školské knižnice: Brána do života*. Podujatie zorganizovala SPK prostredníctvom svojho metodického

zoznamenia a zároveň aj ako súčasť celoslovenskej Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníč 27. októbra 2013 na tému *Školské knižnice: Brána do života*. Podujatie zorganizovala SPK prostredníctvom svojho metodického

zoznamenia a zároveň aj ako súčasť celoslovenskej Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníč 27. októbra 2013 na tému *Školské knižnice: Brána do života*. Podujatie zorganizovala SPK prostredníctvom svojho metodického

zoznamenia a zároveň aj ako súčasť celoslovenskej Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníč 27. októbra 2013 na tému *Školské knižnice: Brána do života*. Podujatie zorganizovala SPK prostredníctvom svojho metodického

zoznamenia a zároveň aj ako súčasť celoslovenskej Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníč 27. októbra 2013 na tému *Školské knižnice: Brána do života*. Podujatie zorganizovala SPK prostredníctvom svojho metodického

zoznamenia a zároveň aj ako súčasť celoslovenskej Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníč 27. októbra 2013 na tému *Školské knižnice: Brána do života*. Podujatie zorganizovala SPK prostredníctvom svojho metodického

zoznamenia a zároveň aj ako súčasť celoslovenskej Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníč 27. októbra 2013 na tému *Školské knižnice: Brána do života*. Podujatie zorganizovala SPK prostredníctvom svojho metodického

zoznamenia a zároveň aj ako súčasť celoslovenskej Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníč 27. októbra 2013 na tému *Školské knižnice: Brána do života*. Podujatie zorganizovala SPK prostredníctvom svojho metodického

zoznamenia a zároveň aj ako súčasť celoslovenskej Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníč 27. októbra 2013 na tému *Školské knižnice: Brána do života*. Podujatie zorganizovala SPK prostredníctvom svojho metodického

zoznamenia a zároveň aj ako súčasť celoslovenskej Súťaže o najzaujímavejšie poduj

Stav školských knižníc...

(dokončenie zo strany 5)

Mzdové náklady na školských knihovníkov sa oproti roku 2012 zvýšili o 30 379 €, finančné náklady na nákup knižničného fondu o 287 709 €.

I napriek uvedenému nárastu finančných prostriedkov sa ukázalo, že zlá ekonomická situácia v spoločnosti sa dotkla 700 školských knižníc, ktoré nezískali žiadne finančné prostriedky na svoju činnosť, 1 532 školských knižníc, ktoré nevykázali žiadne mzdové náklady na školských knihovníkov, a 797 školských knižníc, ktoré nezískali žiadne finančné prostriedky na nákup knižničného fondu.

Na základe uvedeného možno konštatovať, že len 962 zriaďovateľov školských knižníc v ZŠ a SŠ vo svojich rozpočtoch na školské knižnice vyčlenilo na jedného žiaka 1,70 – 3,30 €, ktoré odporúča Model školskej knižnice.

Záver

Na základe analýzy vybraných štatistických ukazovateľov o školských knižníciach za rok 2013 možno konštatovať, že proces elektronizácie a revitalizácie školských knižníc plynule napreduje. Dôrazom v oblasti elektronizácie sú kvantitatívne ukazovatele spomínané v správe. Progres revitalizácie sa prejavil v oživení akvizičnej činnosti, v nárate počtu vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí, ktorých sa často zúčastňovala spolu s členmi školskej komunity aj široká verejnosť, a vo zvýšení celkového objemu finančných prostriedkov na činnosť školských knižníc, najmä na nákup knižničného fondu. Na uvedený rozvoj školských knižníc podstatne vplývala aj realizácia šiestich rozvojových projektov ministerstva školstva Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc.

Okrem uvedených pozitívnych zistení analýza prináša aj negatívne fakty, ktoré poukazujú na slabé stránky buď zriaďovateľov školských knižníc, alebo samotných školských knihovníkov, alebo subjektov, ktoré vykonávali zber, schvaľovanie alebo spracovanie štátnych štatistických údajov. Príkladom slabých zriaďovateľov je nevyčlenenie finančných prostriedkov na činnosť a prevádzku 700 školských knižníc z rozpočtu ZŠ a SŠ, nedocenenie pozície školského knihovníka v školskej komuniti alebo jeho nulové finančné hodnotenie. Medzi slabé stránky školských knihovníkov patria nepresnosti pri vedení povinnej evidencie školských knižníc a nezrovnalosti vo výkazovaní štatistických údajov, príp. v niektorých prípadoch aj neochota postupovať podľa určenej metodiky. K pretrvávajúcim nedostatom zo strany subjektov, ktoré vykonávali zber, schvaľovanie alebo spracovanie štátnych štatistických údajov, patrí nerešpektovanie postupov realizácie štatistického zisťovania (napr. niektoré výkazy boli schválené bez kontroly uvedených štatistických údajov) a metodiky obsahu štatistických ukazovateľov (nesprávne chápanie vecného obsahu štatistického ukazovateľa).

Opäť sa ukázalo, že len osvojením si metodiky vyplňovania výkazov spravodajskými jednotkami systematickou kontrolou výkazov štatistikmi z odborov školstva príslušných okresných úradov v súlade kraja, ich precíznu revíziu spracovateľom štátnych štatistických údajov (CVTI SR) a podporou štatistického útvaru ministerstva školstva a metodického centra SPK pre školské knižnice sa v budúcnosti môžu získať relevantné štatistické údaje o školských knižničiach.

Mgr. Rozália CENIGOVÁ,
ústredná metodička pre školské knižnice
SPK, ilustračné foto stock.xchng

Startujeme novú plavebnú sezónu

INŠPIRÁCIE

Zaiste to všetci veľmi dobre poznáme – prvý dojem, ktorý učiteľ u svojich žiakov zanechá, je veľmi dôležitý. O učiteľovom úspechu počas celého školského roka rozhoduje to, ako sa správa počas prvých školských dní. Ako koná, ako sa svojim žiakom prihovára, či sa usmieva, či vystupuje pokojne a sebavedome, či robí správne rozhodnutia...

Úlohou učiteľa je od prej chvíle budovať si so žiakmi dobré vzťahy, ktoré sú založené na dôvere, úcte a porozumení. Vytvárať v triede zdravú, tvorivú pracovnú klímu, učiť žiakov poznávať ich silné a slabé stránky, pracovať na sebe, ako byť lepší v tom, čo človek robí, ako rozhodovať o svojej práci a živote. Ako možno naštartovať komunikáciu so žiakmi? Napríklad aj spôsobom, ktorý sa bude niesť v námorníckom štýle.

Hor sa na palubu

Milí moreplavci, ostrielaní morskí venci, mám radosť z toho, že po dvoch mesiacoch odchodu sa tu opäť stretávame, aby sme sa znova vypravili z nášho domovského prístavu na ďalšiu výhliadkovú plavbu po ne-prebádanom, šírom mori poznania, múdrosti, tvorivosti a radosti. Predpokladám, že všetci chceme zažiť množstvo skvelých dobrodružstiev. Som presvedčená, že nás čaká úžasná plavba plná výziev, snov, fantázie, očakávaní, stretnaní...

Šíre more sa stane zdrojom nášho poučenia, knihou, ktorú by sme mali čítať pomaly a dôkladne. Na začiatok si musíme ujasniť, do ktorého prístavu nasmernujeme našu plavbu. Kto totiž nepozná prístav, do ktorého sa chce plaviť, tomu nie je žaden vietor priaznivý. Aby bola naša plavba úspešná, je potrebné osvojiť si jej pravidlá. V priebehu nasledujúcich 10 mesiacov budeme plniť náročné úlohy, riadiť sa námorními pravidlami. Kedže nechceme naraziť na plytku či nevodaj ľadovec, musíme byť ostražití a robiť láskyplné rozhodnutia, ktoré budú udržiavať kormidlo našej lode vždy v správnom smere. Dnes sa zoznamime s tradičnou námorníckou metódou hľadania zlatých pokladov. Záväzok hľadať zlatý poklad musí byť:

1. sformulovaný písomne (spísaný na papieri),
2. inšpiratívny (podnetný, príťažlivý),
3. reálny (uskutočiteľný, dosiahnutelný),
4. ustanovený (určený, vytýčený) termínom dokončenia,
5. pozitívne (optimisticky) sformulovaný,
6. merateľný (umožňujúci zmerať výsledok)...

Vráv sa, že mûdry človek nie je ten, kto pozná správne odpovede, ale ten, kto kladie správne otázky. Preto by sme sa mali jednotlivých členov posádky spýtať, aké sú ich predstavy a očakávania, čo by sa počas plavby chceli naučiť, dozvedieť, objaviť, spozať, čo navrhujú – jednoducho usilovať sa byť v priebehu celej plavby ich spôsobom motivačným navigátorom.

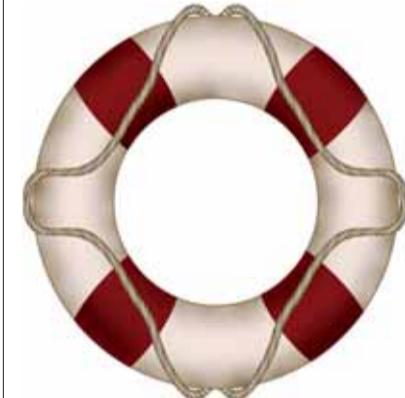
Budovanie pozitívnej klímy

Vytváranie zdravej klímy viedie k tomu, že plavba má humárný charakter. Vyznačuje sa príjemným prostredím, vzájomnou úctou medzi učiteľom lode a ostatnými členmi posádky, ako aj jednotlivými členmi posádky navzájom. Poznanie a ovplyvňovanie klímy na lodi má byť trvalou súčasťou práce jej učiteľa. Práve učiteľ vytvára na lodi pohodu, necháva priestor pre nápaditosť, predchádza stresom, čo má, samozrejme, vplyv na podávaný výkon, zároveň však kreuje aj priaznivú atmosféru na vzájomné rešpektovanie sa. Učiteľ zavájuje lodnú posádku strachu z chýb

a omylov, učí ju analyzovať chýby a hľadať cesty k ich odstraňovaniu a vyhýbaniu sa im. Lodná posádka nie je vedená k tomu, aby sa podrobovala a len mechanicky prijímalá podnety zvonku. Každý člen posádky môže vyjadrovať svoje vlastné názory a postoje k veciam a javom, učí sa toleranciou voči iným, prijímaniu a hodnoteniu názorov iných a podobne.

Posádka námornej lode by mala vypracovať pravidlá sociálneho správania, ktoré by mohli obsahovať napr. tieto body:

- S ostatnými zaobchádzam s respektom.
- Nekričím, nezvyšujem hlas, ak som sa na niekoho nahneval. Poviem mu normálnym tónom, čo ma nahnevalo.
- Podporujem ostatných členov posádky tým, že ak niečomu nerozumejú, vysvetlím im to.
- Ak niekto hovorí, pozorne ho počúvam, neskáčem mu do reči.

Každý člen posádky je chápany a docenéný ako významný subjekt, ako osobnosť s pozitívnymi a negatívnymi vlastnosťami. Počas celej plavby sa na lodi uprednostňujú vzájomné partnerské vzťahy, ktoré vylučujú nadradenosť a moc učiteľa lode. Vyčádzajú z vysokej miery úcty ku každému členovi posádky ako jedinečnej bytosť.

Učiteľ lode podporuje u všetkých členov posádky ochotu spolupracovať a pomáhať ostatným. Napríklad aj tým, že na takúto pomoc upozorní: „Kamil, všimol si si aj ty, ako ti Peter pomohol? Mysím, že si mu sympatický.“ Hovorí s každým o jeho pokroku. Vie, že otázky typu: „Marek, ako sa ti to tak dobre podarilo?“ podporujú motiváciu k výkonnosti. Rád sa so svojou posádkou rozpráva o jej najobjektívnejších témeach. Pravidelne sa zaoberá jej svetom, zistuje, aké sú jej potreby a záujmy. Bez vähania povzbudzuje, napríklad: „Viem, že na to máte, dokážete to.“ Alebo: „Ste na správnej ceste, som na vás hrdý, že ste sa nevzdali.“ Či: „Oceňujem, že ste sa dokázali popasovať s touto fažkou úlohovou.“ Všimá si a oceňuje každú snahu, zlepšenie, napredovanie.

Nešetrí chválu a komplimentmi, napríklad slovami: „Páči sa mi, ako ste dnes pokojnej a koncentrovane pracovali. Tešíme sa tomu.“ Alebo: „Videl som, že väčšina z vás dnes spolupracovala, z čoho mám radosť.“ Pochvalu vzťahuje viač na snahu ako na výsledok, na špecifické správanie. Odôvodňuje a prejavuje ju prívetivým, vreylým hlasom. Kladne hodnotí aj najmenší pokrok, zvyšuje ašpirácie všetkých členov posádky, kultivuje v nich vieru vo vlastné sily a schopnosti. Pochvalou nielen jednotlivcov, ale aj malých skupín a celej posádky podporuje súdržnosť, rozvíja harmonické vzťahy. Tým, že členom svojej posádky dáva najavo, že majú jeho dôveru, nabíja ich pozitívnu energiou.

Humanistický veliteľ námornej lode

Štýl práce učiteľa-humanistu sa vyznačuje tým, že:

1. toleruje:

- individuálne odlišnosti jednotlivých členov lodnej posádky,
- svojský štýl učenia sa, správania a konania každeho jej člena,
- iné názory, než sú jeho,
- chýby a omyly jednotlivých členov posádky,
- diskusiu o problémoch, potrebách, záujmoch posádky,
- že nikto nie je dokonalý, teda ani on,
- aby ho ktokoľvek prerástol;

2. podporuje:

- pozitívne neformálne vzájomné vzťahy posádky,
- samostatné myšlenie a konanie u všetkých jej členov,
- vyhľadávanie problémov a informácií,
- originálne riešenia problémov a úloh,
- rozmanitosť, pluralitu názorov,
- spoluprácu členov posádky, ale aj rozumnú súťaživosť,
- pozitívny vzťah k učeniu a poznávaniu sveta okolo seba,
- sebahodnotenie, sebariadenie, autoreguláciu, potrebu sebازdokonaťovania;

3. vyžaduje:

- zodpovednosť, aktívnu, uvedomelú disciplínu,
- kritické myšlenie a vyjadrovanie vlastného názoru,
- poznávanie seba, svojich silných a slabých stránok, predností seba i ostatných členov tímu,
- poznávanie príčin svojich chýb a nedostatkov,
- pochopenie podstaty a zmyslu svojej činnosti;

4. očakáva a tvorí podmienky na:

- úspech každého člena lodného tímu,
- otázky, hľadanie, zvedavosť, túžba po nových vedomostach,
- diskusiu, otvorenosť, kultivovanú komunikáciu, konštruktívnu kritiku,
- inšpiratívne myšlienky a kreatívne nápady;

5. odmieta:

- direktívny štýl riadenia,
- slepú poslušnosť, vynútenú aktivitu,
- atmosféru strachu a napätia,
- zosniešovanie, podceňovanie, škatulkovanie kohokoľvek,
- spokojnosť s priemernosťou, pohodlnosťou, lajdáctvom,
- nesamostatnosť a konanie iba na výzvu,
- čierno-biele videnie vecí,
- neféróvé konanie.

Poznávanie svojho učebného štýlu

Je dobré, ak v prvých dňoch plavby spoznávajú jednotliví členovia posádky svoje individuálne učebné štýly, napr. aj prostredníctvom projektu Monitoring našich učebných štýlov. Na začiatku projektu môžu byť vytýčené nasledujúce ciele:

1. Oboznámiť sa s jednotlivými druhmi učebných štýlov.
2. Spoznať svoj učebný štýl.
3. Vytvoriť štatistický prehľad o učebných štýloch celej posádky – zopakovanie si tvorby tabuľiek a grafov, kopírovanie objektov z jednej aplikácie do druhej, vytváranie, formátovanie a kontrolovanie textových dokumentov.
4. Zopakovať si posielanie e-mailov s prílohami.
5. Vedieť charakterizovať štyri základné druhy učebných štýlov.
6. Uvedomiť si, že každý námorník má individuálne a jedinečné schopnosti a predpoklady.
7. Snažiť sa poznať svoje silné stránky, naucíť sa na nich stavať a kompenzovali nimi svoje nedostatky, dokázať fažiť zo svojich prirodzených daností.
8. Posilňovať svoje estetické cítenie.
9. Zdokonaľovať sa v písomnom prejave.
10. Rozvíjať svoje tvorivé myšlenie.

Naplánované môžu byť tieto úlohy:

1. Vypracovať test, ktorý zistí, aký učebný štýl ten-ktorý námorník preferuje. Ide o dotazník učebných štýlov, ktorý sa nachádza v publikácii V. Šveca Klíčové dovednosti vyučovanie a výcvika (Brno: Masarykova univerzita 1998, s. 173 – 175).
2. Prečítať si a pouvažovať o charakteristických znakoch všetkých učebných štýlov.
3. Zhotoviť si poznámky o jednotlivých štýloch učenia, vystihnúť dominujúci spôsob učenia v námorníkov (divergátori, asimilátori, konvergátori, akomodátori).
4. Poslať informáciu o svojom učebnom štýle učiteľovi lode na jeho e-mailovú adresu.
5. Vymeniť si informáciu o preferujúcom učebnom štýle s ostatnými členmi posádky.
6. Výsledky spracovať, vyhodnotiť a uložiť na disk (zhotoviť článok do lodného časopisu).
7. Vytvorený textový dokument v tvare „štýl_priezvisko.doc“ poslať e-mailom učiteľovi lode.
8. Vyplniť a odovzdať hodnotiaci hárok.

Získavanie spätnej väzby

Jednou z forem, ako získavať od jednotlivých členov posádky spätnú väzbu, je krátky dotazník, ktorý obsahuje nasledujúce položky:

- Ako som sa počas dneš

Francúzske rozhovory parížskej Eiffelovky s trnavskou Mestskou vežou vo sviežom podaní septimánov Gymnázia Jána Hollého.

Naši študenti spoznávali Nemecko

PRÁZDNINOVÝ VÝLET

Byť učiteľkou je úžasné! Nie, v týchto slovách nie je ani štipka irónie, myslíme to vážne. Sme učiteľkami a sme nimi rady. Napriek nie práve lichotivej situácii v školstve sa predsa len vždy najde niečo, čo nás presvedčí, že chceme vykonávať práve toto povolanie a žiadne iné. Teraz bol tým

impulzom poznávací zájazd v Nemecku. Žiaci slovenských stredných škôl sa zúčastnili súťaže Spoločne v Európe, ktorú vyhlásilo Ministerstvo vnútra a Ministerstvo kultúry, mládeže a športu spolkovej krajiny Bádensko-Württembersko v spolupráci s Košickým samosprávnym krajom.

Spomedzi 700 príspevkov od vyše 1 330 účastníkov zo všetkých kútov Slovenska bolo úspešných 25 žiakov, ktorí získali hlavnú cenu – týždenný prázdninový poznávací zájazd po Bádensku-Württembersku. Program bol skutočne jedinečný. V Ulme sme vystúpili na najvyššiu kostolnú vežu sveta (161,1 m). Na trajekte po Bodamskom jazere sme sa ocitli na mieste, kde sa spájajú tri štátu – Nemecko, Rakúsko a Švajčiarsko. Celodennú zábavu sme si užili v známom zábavnom parku Europapark v Ruste. Najmä chlapcov potešila prehliadka arény a múzea automobilky Mercedes-Benz v Stuttgarte. Pozreli sme si aj malebné univerzitné mesto Tübingen, v ktorom romantickú atmosféru ešte posilnila plavba na plachtach po zákuťach rieky Neckar. Vyvrcholením programu bolo slávnostné odovzdávanie cien na spolkovom ministerstve vnútra v Stuttgarte, kde si úspešní Slováci prebrali ocenenia priamo z rúk ministra vnútra Reinholda Galla a vedúceho odboru školstva KSK Štefana Kandráča.

Osobne by sme rady výjadrili radosť z toho, že ešte máme mladých ľudí, ktorí sa vedú zapáliť pre dobrú vec, ale aj oceniť, čo sa pre nich robí, vedia prejavíť radosť a nadšenie a vrátiť to, čo do nich vložíme. Pre takýchto mladých ľudí sa opäť robiť toto povolanie.

Mgr. Dana KIŠKOVÁ,
Hotelová akadémia Spišská Nová Ves,
Mgr. Gabriela STRUCKELOVÁ,
Gymnázium, Trebišovská ul., Košice,
Foto archív účastníkov

V ústrety novému školskému roku

SLÁVNOSŤ

Úspech zajtrajška závisí od toho, aké prípravy ste vykonali dnes, vyslovil sa slávny flámsky maliar obdobia baroka Anthonis van Dyck.

Áno, vaš úspech bude závisieť od toho, ako sa už v školských laviciach pripravíte na vašu budúcu cestu životom. A preto je tu vždy a znova s neomylnou presnosťou začiatok nového školského roka. Aj nás v Kračúnovciach privítala 2. septembra naša dobrá známa – škola. Stáli sme pred ňou pekne nastúpení, vyobliekaní, no všetci asi s inými pocitmi ako na konci júna. Uvedomili sme si, že opäť sa začnú školské povinnosti, ranné vstávanie, učenie sa...

Po vypočutí hymny a úvodnej básni nás všetkých prítomných a predovšetkým vzácných hostí oslovila pani zástupkyňa a so slávnostným príhovorom vystúpila pani riaditeľka školy. Zdôraznila, že žiakov čaká svet objavovania, dni, keď budú získavať nové informácie, vedomosti, dokazovať ich v testoch, precvičovať v úlohách... Privítala a povzbudila prváčikov v ich náročnej práci, ktorá ich čaká celý rok. Nezabudla ani na piatakov

a aj našim deviatakom sa dostať zvýšenej pozornosti, pretože je to ich posledný september v našej škole. Upozornila na dôslednú prípravu na Testovanie 9 a na prijímacie pohovory na stredné školy. Osobitne privítala nových žiakov a učiteľov. Všetkým žiakom zaželała úspešný štart do nového školského roka a učiteľom popriala veľa pracovného elánu, tvorivých sil a neutíchajúci optimizmus.

Všetci prítomní boli milo prekvapení nádherným vystúpením pani Hanky Servickej, ktoré bolo podčakovaním žiakom, rodičom, pedagogickým a nepedagogickým zamestnancom školy za valentínsky darček pre rodinu Janky Popovičovej z Pavlovec nad Uhom. A podčakanie od srdca našej škole odznelo tiež z úst pani Ľuby Kráľovej z občianskeho združenia Kolysočka-Kolíška.

Po ukončení programu sme odišli do tried, aby sme mohli začať prvý školský deň triednickou hodinou.

PaedDr. Martina ONUFEROVÁ,
Základná škola Kračúnovce

SOM UČITEĽKA

Niečo som dostala a chcem to odovzdávať ďalej

Mgr. Jana Katalová, Základná škola Radošovce

Mgr. Jana Katalová zo Základnej školy v Radošovciach na Záhorí s aprobáciou pre prvý stupeň základnej školy a hudočného výchovu už počas študentských čias na strednej škole privoľala k detskému divadlu. A už viac ako dvadsať rokov využíva dramatickú výchovu v pedagogickej práci v Radošovciach i v Základnej umeleckej škole (ZUŠ) v Skalici. Myšlienka českého hudobného skladateľa a publicista Eugena Miroslava Rutteho (1855 – 1903), že „divadlo je predovšetkým arénou ducha“, akoby vystihovala, o čo sa učiteľka J. Katalová v práci s deťmi snaží – jednako napínať svoje niekdajšie dievčenské sny, ale najmä to, čo dostala, ďalej tvorivo rozvíjať a odovzdávať iným.

Prečo sa chcela stať učiteľkou?
Odmalička som vyrastala v kruhu veľkej rodiny, neskôr v škôlke a škole. V ôsmej triede som zistila, že chcem byť učiteľkou v materskej škole. Neprijali ma. A tak som skúšala ďalej. Po štúdiu na Gymnáziu v Senici som sa rozhodla znova pre učiteľské povolanie na Pedagogickej fakulte UK v Bratislave. Splnila sa mi sen a ja som dostala miesto v mojej rodnej škole v Radošovciach, kde som dodnes.

Nehrozilo jej, že ju premôže jednotvárosť a pedagogické stereotypy?
Pätnásť rokov som učila na prvom stupni. Musím povedať, že je to práca pekná, ale náročná. Momentálne už šesť rok učím všetky výchovné predmety na druhom stupni a konštatujem, že neučím, ale vychovávam v plnej mieri. Deti podliehajú technike ako svojej tvorosti, fantázie a vynaliezavosti. Sú leni-výhľad sa, hral sa v prírode. Výchovné predmety berú ako záťaž a zbytočnosť. Na druhom stupni sa už nedajú tak ľahko tvarovať. Sú to známy rodinnej výchovy a všetkých jej zlých vplyvov. Tým zaujímatejšie je to tvorivé hľadanie optimálneho vzťahu medzi učiteľom a žiakom. Chcela som vždy dať druhým to,

čo do mňa nieko tiež trpezlivu vkladal. Preto som sa stala učiteľkou.

Uvažovala dakedy učiteľské povolanie zmeniť?

Nie. Toto povolanie je poslaním. Dnes nie je ľahké byť vzorom pre deti. Potrebujete veľa trpezlivosti, cit a lásku k deťom, ale aj vedomie byť pripravený na všetky odpovede.

Mgr. Jana Katalová s členmi detského divadelného súboru DRAK.

Svoju lásku k literatúre a jej dramatičiacim rada prenáša na deti v rôznych súboroch v Skalici či v Radošovciach. Jej vstup do „divadelného kolotoča“ bol sice trocha kuriózny, no o to hlbšie pretrvalo jej prepojenie s dramatickou výchovou. Ocenia z okresných, regionálnych a celoslovenských súťaží pre jej zverencov sú odmenou za úsilie. Ako sa stalo, že zo súborov či len jednorazových divadelných kolektívov s rozprávkovými názvami, ako Drak, Studnička či Čertice, môžeme cítiť úspešnú režiséru?

Akúrát sme s rovesníčkami spomínali, že detský divadelný súbor Zádrapky pôsobiaci pri ZUŠ v Senici má tridsať rokov. Ja som sa v nom ocitla ako prváčka senického gymnázia. Duša súboru, ktorý vtedy iba rozbiehal, učiteľka literárno-dramatického odboru Anička Gamanová (1958

– 2001), prišla do našej jedálne s tým, že „hľadá“ hercov. To bolo v Senici na začiatku úspechov, o ktoré sa zaslúžila. Ja som sa vtedy prihlásila ako jediná. V triede sme zostali len my dve... Tak si dodnes vybavujem v pamäti Aničku, dávno predtým, ako regionálnu súťažnú prehliadku detskej dramatickej tvorivosti okresov Senica a Skalica pomenovali na jej pamiatku Senickým zrkadielkom Anky Gamanovej. Pamätam

Prečo to teda robí, keď je to také náročné?

Hoci je to ľažšie, stále cítim v sebe silu a energiu, chvalabohu, aby som to, keď vidím výsledky, robila. Už sa tomu venujem v pamäti Aničku, dávno predtým, ako regionálnu súťažnú prehliadku detskej dramatickej tvorivosti okresov Senica a Skalica pomenovali na jej pamiatku Senickým zrkadielkom Anky Gamanovej. Pamätam

V čom jej divadlo najviac ako pedagógovi pomáha?

V prvom rade je to komunikácia. Človek učí deti komunikovať. Postaviť sa na jasvisko. Povedať nejaké vety, lebo to je pre niektoré úplne nepredstaviteľné. A výsledok nášho spoločného úsilia? Nemajú, ak privoňali k divadlu, problém nadviazať kontakty, vystupovať na verejnosti, mnohí sa naučia pekne rozprávať, majú peknú rétoriku. Pomáha im to v ďalšom vývoji. Neskôr sa uchytia v inom súbore. Z niektorých budú herci, lebo idú na dramatické konzervatóriá. Dramatická výchova má široké spektrum využitia v škole...

Za čo vďačí svojim učiteľským vzorom?

Svoj učiteľský vzor som si našla počas štúdia na strednej aj na vysokej škole. Nie je to jeden človek, keď veda. Každý mi niečo do mojej práce dal. Jeden systém učenia, iný ma naučil vynhnutia chybám, ďalší mi pomohol úspešne odkrývať tajomstvá profesie a príkladmi od mnohých som si buďovala vlastný postoj k žiakom.

Ak by mohla niečo vrátiť do profesie učiteľa, čo v nej pred rokmi bolo, no na škodu sa z nej časom vytratilo, čo by to bolo?

V časoch, keď som bola aj ja žiačkou, sa učiteľovi prejavovala väčšia úcta, k jeho práci na vyučovaní panoval zdravý rešpekt. Ako žiaci sme si riešili svoje priestupy v škole skôr sami. O mnohých rodiča ani nevedeli. A moji rodičia nikdy nespochybňovali názory a postupy učiteľov a po večeroch to pred nami nerozoberali.

Čo by iniciovala zmeniť v školskej legislatíve či pri vykonávacích predpisoch, ak by

mala tie kompetencie, aby škola napredovala a neupadala?

Nie som v školskej legislatíve taká zbehnutá, aby som mohla niečo hodnotiť. Ale všímam si, že nám učiteľom pribudlo viac papierovania. Učiteľ nie je právne chránený, lebo neustále pribúdajú prípady napadania pedagógov žiakmi. A ešte treba viac kompetencií pre samotné vedenie školy. Vedľa nemajú vlastné zdroje príjmu, sú finančne závislé od obecných alebo mestských úradov.

Čo by odkázala tým, ktorí túžia byť pedagógmi, ale negatívne medializované témy okolo profesie a ekonomická podvýživenosť i morálna nedocenenosť učiteľov ich od toho zámeru odrádzajú?

Je pravda, že postavenie učiteľa v dnešných časoch je ľažké. Učiteľom sa však nemôže stať každý. Iba ten, kto sa dokáže podriadiť celému systému výchovy a vzdelávania – príprave na vyučovanie, hodnoteniu žiaka, komunikáciu s rodičmi, úradmi, dennému obmedzovaniu dňa zvoniením, neustále prichádzajúcim novým poznatkom...

Kedy o učiteľovi môžeme povedať, že je dobrým učiteľom?

Dobrý učiteľ si buduje vzťah k deťom po celý čas. Musí viedieť preniesť do duše dieťaťa v každom veku, aby mal u žiaka zdravý rešpekt a úctu. Musí sa naučiť komunikovať v akejkoľvek situácii.

Dá sa povedať, že Jana Katalová narába vo svojej učiteľskej práci aj nejakým trvalým receptom na úspech, zásadou, ktorá jej pomáha prekonať problémy?
Mojím krédrom je všeobecne využiteľná rada – nikdy sa nevzdávaj!

Radošovce i Skalica v spojení s divadlom sú vďaka nej plné tvorivého myslenia a improvizácie. Z deťí dokáže „vydolať“ dávkou humoru, fantázie a tvorivosti. Čím to je, že ju to baví – delí sa s deťmi o svoj zážitok z divadla?

Je to aj tým, že som niečo dostala a chcem to odovzdávať ďalej. Nehovorím, že všetko viem... No nechcem, aby to zostało len u mňa. Potrebujem to poslať ďalej. A myslím si, že táto moja túžba sa plní.

Milan SOUKUP, foto autor

Stredoškolskí profesori vo svete

POROVNANIE

Štúdium na strednej škole možno zaradiť k rozhodujúcim faktorom spoločenského vývoja a ekonomickej rastu. Nestačí ho však sprístupňovať čoraz väčšiemu počtu študentov, ktorý sa za posledných štyridsať rokov prakticky strojnásobil, rovnako je dôležité klášť dôraz na vyššiu kvalitu výchovno-vzdelávacieho procesu, aby maturanti uspeli v živote...

Krajiny s obmedzenými ľudskými a finančnými zdrojmi považujú za naliehavú výzvu dosiahnuť ciele v súlade s medzinárodnými propozíciami úrovne všeobecného základného vzdelania. To znamená, že v rámci školskej politiky úporne zvažujú nároky na profil stredoškolského pedagóga a ďalšie predpoklady, keďže im príslušna zabezpečiť dostatočný počet kvalifikovaných vyučujúcich s požadovanými aprobáciami a zároveň prihliadnuť na rovnovážne rodové i zemepisné rozloženie, nehovoria o predstave špičkových profesorov s nepretržitým osobnostným rozvojom a nesporným pedagogickým, prípadne i riadiacimi kvalitami, ktorým treba výčleniť dostatočných prostriedkov na mzdy v súlade s výchovno-vzdelávacím poslaním škôl a ich prioritou úlohou v spoločnosti napriek rôznym úsporným opatreniam.

A jednako ušľachtile predstavzatia vládnych činiteľov značne pokrívajú a v školstve pretrvávajú rozmanité problémy. O koľko sa zvýšil počet stredoškolských profesorov za posledné dve desaťročia? Darí sa do školstva pritiahuť kvalifikovaných vyučujúcich a udržať ich v rezorte? Aké vzdelanie sa vyžaduje na jednotlivých školách a ako by mal vyzerať vzorový pedagogický zbor? Z akého základu sa odvíjajú mzdy pedagógov vo svete? V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že stredné školstvo tvorí fažisko výchovno-vzdelávacieho procesu, keď prihliadneme na fakt, že druhý stupeň základnej školy v mnohých štátach predstavuje prvý cyklus strednej školy (tzv. kolégia), kedy druhý cyklus tvoria všeobecnovzdelávacie a odborné liceá, ktoré zodpovedajú našim gymnáziám a stredným odborným školám.

Pozoruhodný počet profesorov

V rokoch 1990 až 2009 vzrástol počet stredoškolských pedagógov o 50% (z 20,3 mil. na 30,4 mil.), kedy počet učiteľov základných škôl o 27% (z 22,2 mil. na 28,3 mil.), čo názorne demonštruje, o koľko viac profesorov pôsobí v školstve od roku 2002 v medzinárodnom meradle. Za rovnaké obdobie sa teda výrazne zvýšilo množstvo vyučujúcich na oboch cykloch škôl. Jedinú výnimku predstavuje stredná a východná Európa, kde sa počet pedagógov markantne znížil.

Rastúce kvantum pedagógov na celom svete vo všeobecnosti úzko súviselo so zvýšeným dopytom rezortu školstva, resp. s ich nedostatom na konkrétnych školách. Relatívne nízky vzostup zaznamenala Severná Amerika a západná Európa, ale i stredná Ázia vzhľadom na pomalší vzrasť populácie v školopovinnom veku.

Na druhej strane nastal pozoruhodný rozmach počtu pedagógov (najmä profesorov) v prakticky všetkých ostatných končinách sveta. V Strednej a Latinskej Amerike sa ich počet od roku 1990 výšpalhal z 25 na úctyhodných 68% a vo východnej a tichomorskej Ázii z 15 na 67%. V tejto oblasti výkazala nebyvalý rozkvet Čína vzhľadom na populáčnu explóziu, ktorá sa roku 1998 prejavila zvýšeným množstvom prvakov a v rokoch 1990 až 2009 sa podiel žiakov prechádzajúcich na pôdu stredných škôl prakticky zdvojnásobil.

Najvýraznejšie vzrástol za posledné dve desaťročia počet učiteľov na základných školách (o 79%) i profesorov na školách stredných (o 157%) v subsaharskej Afrike, v arabských štátach, ktoré tvorí Saudská Arábia, severná a súčasť strednej Afriky a Blízky východ (71%, resp. 112%), v južnej a západnej Ázii (49%, resp. 83%).

Obzvlášť to bolo od roku 2000 v subsaharskej Afrike a v južnej a západnej Ázii, predovšetkým v Afganistane, Indii a Pakistanu. V týchto oblastiach však vládne dlhotrvajúci nedostatok vyučujúcich, čo je v rozpore s realizáciou cieľov medzinárodných dohôd, ktoré sa štaty zaviazali splniť do roku 2015. Ak aj opomenieme fakt, že na jedného učiteľa pripadá priezemne 40 žiakov, africké územie vyzkazuje deficit 4,0 mil. pedagógov, arabská oblasť 2,2 mil. a ázijská 4,9 mil., čo nie sú zanedbateľné čísla.

Vek profesorov

Statistické údaje zachytávajúce vekové kategórie vyučujúcich poukazujú na skutočnosť, že ľahko sa nachádza rovnová-

pomery. V Taliansku učí na základných školách 5% šesťdesiatníkov a na stredných 8%; v ďalšom decénii nesporne dôjde k dôkladnejšej obmene profesorských zborov vzhľadom na fakt, že polovica pedagógov má dnes po päťdesiatke. Vyučujúci v poproduktívnom veku sú zastúpení vo vyšom pomere aj v Nórsku (11% učiteľov a 13% profesorov) a vo Švédsku (17%, resp. 18%).

V štátach, ktoré uvádzajú nezanedbateľnú reorganizáciu učiteľských zborov v relativne krátkom čase, dochádza masovým príchodom mladých absolventov k negatívnemu dopadu na kvalitu výchovno-vzdelávacieho procesu z dôvodu akútneho nedostatku skúseností a chýbajúcej opory skúseb-

ha medzi novoprijatými a dlhorčními profesormi vzhľadom na mnohé bariéry, ktoré zabráňajú vytvoriť v školách vyvážený pedagogický zbor, kde sa snúbi energetická mladosť s bohatými skúsenosťami.

V podaktorých krajinách očividne starne a zaostáva za moderným pedagogickým metódami, v iných štátach majú v školách prevahu mladí, zatiaľ neskúsení učitelia, ktorí potrebujú oporu a neraz aj doplnkové skúsky. Nezriedka ostávajú v školách z dôvodu chronického deficitu učiteľa v dôchodkovom veku, čo je prípad Gámbie. Aj 7% čínskych profesorov už prekročilo šesťdesiatku, Chile teda pristúpilo k hromadnému prijímaniu absolventov pedagogických škôl, čo v rokoch 2007 až 2009 spôsobilo nárast učiteľov do tridsiatky (z 13 na 18%). Na Filipínach nie je veľa profesorov v dôchodkovom veku (len 4%), horšia situácia vládne na základných školách (16%). Uvedené príklady z krajín s priemerným národným dôchodkom do svedčujú, že učitelia sú vo všeobecnosti starší v porovnaní s profesormi.

Statistické údaje z 26 štátov s vysokým národným dôchodkom približujú odlišné

ných kolegov. Napríklad v Indonézii sú dve tretiny profesorov štyridsiatníci a 35% je tridsiatníkov.

Pohľavie profesorov

Výskum zameraný na pohľavie vyučujúcich by mal pomôcť tvorcom plánov v orientácii a primeranej využitelnosti ľudských zdrojov, resp. v cieľavedomejšom prístupe k prijímaniu nových pedagógov. Žiadna medzinárodná smernica presne nestanovuje pomer mužov a žien v pedagogickom zobre, odborníci však čoraz častejšie volajú po rovnováhe oboch pohľav, ktorá priaživo vyzývá nielen vzdelanostnú úroveň, ale i výchovu mládeže.

Pekinský akčný program presadzujúci nezávislosť žien na medzinárodnej úrovni začína tzv. politickú formulu, že pedagogický majú právo na rovnú príležitosť a rovnaké postavenie ako ich kolegovia. Ich rovnocenný status by mal prilákať do škôl dievčatá vo všetkých končinách sveta. Od roku 1995 sa pomer učiteľiek v školách zvýšil. Najmarkantnejší nárast nastal na území východnej a tichomorskej Ázie, kde ženy prezentujú takmer polovicu (49%) členiek pro-

fesorských zborov. Opačná situácia vládne v subsaharskej Afrike, ktorá naznamenala najslabší podiel profesoriek zo všetkých oblastí sveta, ba čo horšie, v rokoch 1995 až 2009 sa ešte znížil (z 33 na 29%). Podobné nízke zastúpenie žien možno pozorovať v južnej a západnej Ázii (35%), kedy najvyššie v strednej a vo východnej Európe (73%) a v strednej Ázii (71%). Percento pedagogičiek v medzinárodnom meradle klesá nepriamo úmerne k vyšším stupňom škôl (62% učiteľiek základných škôl zodpovedá 54% profesoriek prvého cyklu a 49% profesoriek druhého cyklu stredných škôl). Vo väčšine krajín panujú najočividnejšie rozdiely medzi oboma pohľavami na úrovni druhého cyklu stredných škôl, napríklad podiel subsaharských pedagogičiek na prvom stupni základných škôl predstavuje 43% a na druhom stupni 28%.

Nezanedbateľná nerovnosť oboch pohľav v školstve sa prejavuje vo východnej a v tichomorskej Ázii, v Strednej a Latinskej Amerike i v Severnej Amerike a západnej Európe, no nie na úkor žien ako v subsaharskej Afrike; pre spomínané oblasti je typický fenomén tzv. prefeminizovaného školstva. Najmarkantnejšie rozdiely v pedagogických zboroch prvého a druhého cyklu stredných škôl sa roku 2009 odzrkadlia v arabských štátach, kde profesorky na kolégiah tvorili väčšinu (51%) a na lyčiach menšinu (41%).

Kvalita výchovno-vzdelávacieho procesu sa odvíja od koeficientu prezentujúceho počet žiakov na jedného vyučujúceho. Čím viac školákov pripadá na pedagóga, o to horšie sa k nim individuálne pristupuje, čo na nich nepriaznivo dolieha a neraz vyúsťuje do nevyhnutnosti opakovať ročník alebo opustiť školu. Vyšší koeficient rapidne znižuje schopnosť študentov ukončiť štúdium maturitnou skúškou. V Afganistane, Eritrei, Etiópii a Mozambiku s mnohočetnými triedami (nad 40 žiakov) zmatruje ani nie 40% študentov. Na druhej strane nanajvý pôtništia študenti v triede bývajú vo všeobecnosti zárukou, že škola vyráduje vyše 70% maturantov.

Napriek spomínanej priamej súvislosti treba pripomenúť, že počet maturantov výrazne ovplyvňuje kombinácia viacerých faktorov. Napríklad na Filipínach s dvojnásobne vyšším koeficientom (39 žiakov na profesora) oproti Guatemale (18 študentov v triede) absoluje strednú školu 66% maturantov v porovnaní s 35% alebo v Keni s dvakrát vyšším počtom študentov v triede (33) oproti Lesothu (18) skončí školu trojnásobne vyššie množstvo študentov (79 oproti 29%), čo znamená, že daný koeficient nie je rozhodujúcim meradlom vzdelanostnej úrovne.

Vzdelanie profesorov

Väčšina krajín strikne vyžaduje od stredoškolských profesorov vzhľadom na náročnosť vyučovacích predmetov vysokoškolské vzdelanie. Minimálne požiadavky na vzdelanie učiteľov v medzinárodnom meradle značne kolísia v závislosti od toho-ktorého teritória a pohybujú sa v intencích absolventských skúšok na úrovni strednej až vysokej školy. V mnohých krajinách stačí profesorom na kolégiah vysvedčenie z nadstavbového štúdia, kedy na lyčiach sa vyžaduje vysokoškolský diplom. Vzhľadom na rozmanité učebné plány sa ľahko porovnávajú jednotlivé úrovne pedagogického vzdelania a ukazovateľ percenta vzdelanosti učiteľov neodzrkadluje smerodajné údaje v medzinárodnom rebríčku, nanajvý meria účinnosť noriem na národnjej úrovni.

Z daného dôvodu pristúpil Štatistický ústav UNESCO k návrhu novej taxonómie a klasifikácie svetových pedagogických programov. Zároveň spracoval podiel pedagógov na základných a stredných školách, ktorí vlastnia rozličné diplomy. V Brazílii, Číne, Indonézii a na Srí Lanke sa zvyšuje počet vysokoškolské vzdelaných pedagógov v závislosti od úrovne inštitúcie, v ktorej učia. Okolo 98% čínskych profesorov na kolégiah, 97% na lyčiach a 71% učiteľov absolvovalo vysokú školu na rozdiel

od 28%, ktorí dosiahli stredoškolské vzdelanie. Obdobná situácia vládne v Indonézii, kde asi dve tretiny učiteľov sú držiteľmi vysokoškolského diplому oproti 100% profesorov prvého i druhého cyklu stredných škôl.

V podaktorých krajinách prevažujú absolventi vysokej školy s teoretickým zameraním, v iných zas s praktickejším zameraním, v oboch prípadoch však došťačujúcim na post pedagóga. Asi polovica (51%) indonézskych učiteľov absolvovala praktické päťročné štúdium a 23% zas teoretické štúdium rovnakej dĺžky. Na stredných školách prevláda opačná tendencia. Na kolégiah učí 73% a na lyčiach 84% indonézskych absolventov teoretického štúdia, pričom 6% obhájilo aj doktorát. Po rovnateľné pomery panujú v Malajzii.

Na Jamajke a v Jordánsku možno pozorovať prepojiteľnosť medzi jednotlivými stupňami škôl a približne rovnaký podiel vysokoškolské vzdelaných pedagógov, čo v oboch štátach rozširuje potenciál ľudských zdrojov. To sa však ani zdaleka netýka všetkých krajín. Na srílských lyčiach učí len 56% vysokoškolské vzdelaných profesorov. Vzhľadom na nedostatok kvalifikovaných pedagógov majú mnohí len o niečo vyššie vzdelanie v porovnaní so školou, na ktorej pôsobia, čo vzbudzuje väčšie pochybnosti o ich spôsobilosti odvzdávať vedomosti študentom. Brazília takisto bojuje s deficitom kvalifikovaných profesorov; 84% vyučujúcich na kolégiah a 93% na lyčiach vlastní vysokoškolský diplom. Zaujímavý príklad poskytuje Egypt. Podiel absolventov päťročného štúdia na vysokej škole výrazne klesá práve na školách druhého cyklu, čo nepochybne úzko súvisí s rastúcou úlohou stredných odborných učilišť, kde väčšina pedagógov-majstrov absolvovala iba nadstavbové štúdium.

Odmeny profesorov

Na väčšine svetových území výše polovica nákladov z verejných zdrojov putuje do štátnych škôl. V rozvojových krajinách tvoria platy pedagógov až 80%, ale vzhľadom na obmedzený štátny rozpočet sa značne limituje ich počet. Štaty subsaharskej Afriky, kde mzda vyučujúcich niekoľko ráz prevyšuje hrubý domáci produkt na obyvateľa, oveľa lepšie platia profesorov než učiteľov, čo je prípad Burkiny Faso, Burundi, Stredoafrickej republiky, Madagaskaru, Malawi a Toga. Rwandskí profesori zarábajú 6 až 7-krát viac, kedy učitelia len 2,6-násobne viac. Výnimku tvorí Libéria a Tanzánia, kde majú pedagógovia na všetkých stupňoch približne rovnaké mzdy.

V jedenástich štátach s priemerným národným dôchodkom nezanajú veľké disproporcie v platoch vyučujúcich, medziďiným v Argentíne, Chile, Egypete, Jordánsku, Peru, na Filipínach a Srí Lanke. Tuniskí a paraguajskí profesori zarábajú dvojnásobok hrubého domáceho produktu, kedy učitelia približne 1,6-krát viac. Najprieprastnejší rozdiel zaznamenali Kapverdy a najneplatnejší Indonézia, ktorá zápasí s ľahkosťami prilákať kvalifikovaných pedagógov do škôl. V krajinách s vysokým národným dôchodkom možno mzdu pedagógov prirovnáť k hrubému domácomu produktu na obyvateľa s výnimkou Kórejskej republiky, kde tvorí 2,11-násobok. Súčasne panujú zanedbateľné rozdiely v platoch vyučujúcich na rôznych stupňoch škôl. V Severnej Amerike a západnej Európe zodpovedá plat pedagógov priemernému hrubému domácomu produktu na obyvateľa, kedy napríklad luxemburskí, nemeckí, holandskí a španielski profesori zarábajú 6 až 7-krát viac. V Belgicku im zas zaručuje vyššiu mzdu pôsobnosť na lyčiach. Situáciu v Čechách a na Slovensku poznáme až pridobre...

ŠKOLSTVO ODBORNE

52/2014, 17. september 2014

Príloha UN

Rozširované bezplatne, Ročník LXI

Ten robí to a ten zas toto

Už ste si stihli vyrozprávať dovolenkové zážitky? Patrí to k atmosfére prvých septembrových dní. Ozivíť si, čo už je sice za nami, ale hlboko v nás. Na pekné veci treba spomínať, s nimi je život krásnej.

Ach, život! Veličina, ktorá sa s rokmi vzväčuje a zmenšuje zároveň. Aký paradox! Človek si v jeho zabehnutom kolobehu akosi nechce pripustiť, že rôčky pribúdajú a my sa meníme. Z detí, ktoré sme vlastnými rukami formovali na človečenský obraz, z tých detí sú odrazu otcovia a mamy. Všetko toto som mala pred očami jednu augustovú sobotu. Keď ma predsedá mojej 8. A prišiel pozvať na stretnutie s triedou, samozrejme, že som sa potešila. No zároveň ma ovládol pocit neistoty. Bože, budem tých mojich nezbedníkov po osemnástich rokoch poznat? Ešteže existuje taký vynález, akým je fotografia. Pozerám sa na vysmiate detské tváre a ku každej priradujem meno. Len či ich budem poznáť aj naživo, opäť sa strachujem.

Obávala som sa zbytočne. Iba Michala som nepoznala. Aj keď sa výrazne zmenil, iskra v oku a príjemný hlas neklamal, bol to on. Po zvítaní a viacerých otázkach (Si to ty?) sa pousádzame a na rad prichádza predstavovanie. Pekne podľa abecedy, ako v škole. A tak sa dozvieme, kto sa oženil, vydal, kto sa dokonca aj rozvedol a kto žije len tak, bez papierov. Počúvame, kto čo vyštudoval a kde kdo pracuje. Prezeraťame albumy, hodnotíme, lichotíme. Celá je po tebe, ešte aj jamku na brade máte rovnakú, a tie ústočká, no hotový tatino, to neodtajíš. Ja sa po premlčaní konečne dozviem, kto vyvital dieru do podlahy, kto rozbil okno, ba aj to, že tuju v školskom parku nepodplíli malí Rómovia, ale moja trieda.

Pokúšam sa hodnotiť, kto z nich to v živote najďalej dotiahol. Keby som to brala geograficky, tak jednoznačne Michal; prišiel až zo severu Čiech. Od malička ho zaujímali autá, ako inak, pán inžinier s nimi obchoduje a práca ho nesmerne baví. Rovnako spokojný je Edo. Ten chalan svojimi komentárimi liezel učiteľom poriadne na nervy. Všímam si, že ani keď dospel, nevyrástol z toho. Na všetko má poruke vtípnú poznámku, čo zas nás predsedá nenechá len tak a pripojí moju obľúbenú, že z prázdnego duba len sova vyletí. Edo sa vyučil za automechanika. Aby sa naštartoval, na kamiónne brázdi celú Európu. Zakladá si rodinu, stavia dom, potrebuje peniažky. Daniel a Peter s rovnakou profesiou zostali pri remesle. Robili nejaký rok v zahraničí, voľča si násťrili a už stojia na vlastných nohách. Pánom podnikateľom sa darí a sú na seba aj patrične pyšní. Igor je lekár. Na stretnutie pricestoval z Brna, kde si buduje kariéru úspešného urologa. Keď hovoril o svojej práci ako o najkrajšom lekárskom odbore, všetkým nám bolo jasné, že je maximálne spokojný. A ja, ako ho poznám, som presvedčená, že z neho vyrastie lekárska kapacita. Má za sebou dve atestácie, a to už stihol aj dve roztomilé deťčky. Kdo umí, ten umí, ako za riekou Moravou hovoria. S výrazným imidžom bankárky sa nám predstavila Zuzana. Vyštudovaná ekonomistka (pokračovanie na strane 10)

Podujatie Hovorme o jedle by malo žiakom základných škôl priblížiť aj základné poznatky o chove hospodárskych zvierat. Snímka je z tradičnej Súťaže o mlieku, každoročne organizovanej pre žiakov stredných odborných škôl.

Foto Ján SÚKUP

Zamestnávatelia potrebujú odborne vzdelaných stredoškolákov

Strana 10

O úspech vo výchove a vzdelávaní sa musíme dobre staráť

Rozhovor s Mgr. Zuzanou Sedláčekovou, riaditeľkou Základnej školy Slobodného slovenského vysielača v Banskej Bystrici

Strany 11 a 12

Učitelia a ich úloha v odboji

Výročie SNP a školstvo

Strana 13

Hovorme o jedle

Vyvolávať a podporovať spoluprácu a aktívnu účasť detí, mládeže a dospelých pri budovaní spôsobilosti na vhodný výber potravín a zdravého životného štýlu súkladie za cieľ súťažno-vzdelávacia aktivita Hovorme o jedle, ktorej druhý ročník pod záštitou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pripravuje Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora (SPPK) a jej organizačný partner Centrum rozvoja znalostí o potravinách. Hlavnou cieľovou skupinou súťaže, ktorej odbornými garantmi sú Štátna veterinárna a potravinová správa SR, Úrad verejných zdravotníctva SR a Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum – Výskumný registráciou, ktorá sa otvorila 15. septembra potravinársky, sú deti a učitelia

všetkých základných škôl so sídlom v Slovenskej republike. Partnermi podujatia sú aj viaceré potravinárske profesijné zväzy a združenia a potravinárske a poľnohospodárske podniky, ktoré sú členmi SPPK. Na každý deň v týždni od 13. do 17. októbra 2014 budú vyhlásené dve denné témy. Úlohou žiakov a učiteľov základných škôl bude vymyslieť a realizovať v rámci školy rôzne aktivity na stanovené témy a následne z ich realizácie pripraviť a zaslať na hodnotenie súťažný príspevok v predpísanej forme. Jednotlivé školy sa budú môcť zapojiť do súťaže v rámci každej vyhlásenej dennej témy, pričom každá téma bude hodnotená samostatne. Škola musí svoju účasť v súťaži potvrdiť registráciou, ktorá sa otvorila 15. septembra a potrvá do 12. októbra 2014.

školy, ktoré sa zapoja do súťaže, budú bojať o finančné poukazy v hodnote 330 eur na nákup vecných cien podľa vlastného výberu, ktoré poslúžia škole na ďalšie vzdelávanie o potravinách a výžive. Udeľovať sa bude aj špeciálna cena vo forme surovín z hydiny na prípravu obedu pre celú školu. Súťažné príspevky ďalej poslúžia na inšpiráciu k vzdelávaniu o potravinách a výžive aj iným žiakom a učiteľom a budú dobrým príkladom na nasledovanie aj pre ostatné základné školy na Slovensku.

Na podporu aktivít počas týždňa Hovorme o jedle budú pre školy pripravené a na internete voľne dostupné pracovné listy, prezentácie, krátke popisy, odkazy a iné informácie, ktoré budú užitočným (pokračovanie na strane 10)

Ponuka výrobkov a služieb župných odborných škôl

Hľadáte unikátny darček z ocele či zo železa, potrebujete skriňu, stôl či novú knižnicu? Možnože netreba hneď bežať do obchodného reťazca. Čo tak si ich zakúpiť, a zarozenúmu cenu, priamo zo školy? Žilinská župa prichádza s katalógom výrobkov a služieb stredných odborných škôl (SOŠ) vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti, v ktorom možno nájsť širokú paletu predmetov.

Talent oravských študentov v katalógu začtuje SOŠ lesnícka v Tvrdosíne a Spojená škola v Nižnej. V tvrdosínskej škole pracujú prevažne s ocelou a v jej ponuke možno nájsť rôzne svietniky, stojany, vešiaky či kozubové náradie. V rámci služieb sa zameriavajú na rekvalifikačné služby v oblasti obsluhy a údržby motorových píl, krovinorezov, hydromanipulátorov či traktorov. Vďaka kurzom zváračskej školy tu možno získať zváračský certifikát. Spojená škola v Nižnej ponúka množstvo dekoratívno-úžitkových predmetov z dreva, no nechyba ani vybavenie do kancelárií či bytov, ako napríklad skriňu,

ne, zásvuné kontajnery, katedry či stoly na počítač.

Ani turčianski stredoskóoláci nezaostávajú za svojimi kolegami z Oravy a aj v ponuke SOŠ v Turanoch sa nachádzajú šatníkové skrine, stoly, komody, posteľe, nábytok do obývačky a vybavenie do tried a kancelárií. Pre najmenších tu možno nájsť drevene preliezky, ohrádky, veľký drevený rušenč či lod. Škola vyrába tiež záhradné prístrešky, altánky, lavice a odpočívadlá. Spojená škola v Martine sa okrem iného orientuje na výrobu tradičných výrobkov, a tak medzi ponúkanými predmetmi nechyba kolovratok, luskáč na orechy, drevená valaška alebo mosadzny gong.

Aj na Kysuciach vyrastá množstvo mladých a talentovaných remeselníkov. Pre svedčiť sa o tom možno pri výrobkoch SOŠ strojníckej v Kysuckom Novom Meste, ktorá vychováva umelcov kováčov. Budúci majstri „čierneho remesla“ vyrábajú svietniky, stojany na víno a iné dekoratívne predmety zo železa, ktoré ponúkajú v katalógu. Drevené výrobky predáva

SOŠ drevárska a stavebná v Krásne nad Kysucou. Okrem podnožiek a drevencov pomôcok do kuchyne škola sprostredkováva i murárske, stolárske, tesárske, malíarske a natieračské a čalúnnické služby. Liptovskohrádocká SOŠ drevárska sa tiež môže popýšiť pestrou ponukou výrobkov, ktoré zhotovujú individuálne podľa požiadaviek zákazníka. V SOŠ polytechnickej v Ružomberku zas záujemcom vymenia pneumatiky na aute, olej a zdiagnostikujú celé vozidlo. Spojená škola v Ružomberku a Hotelová akadémia v Liptovskom Mikuláši poskytujú cateringové a gastronomicke služby, no okrem toho pečú pre svojich zákazníkov torty, zákusky a slané pečivo. Podobné gastronomicke služby súvisiac so zabezpečením občerstvenia na rôznych recepcích, oslavách a školeniach vám na hornom Považí zabezpečí Hotelová akadémia na Hlinskej ul. v Žiline. Na výše rozšírila ponuku o zabezpečenie barmanských, baristických a somelierských kurzov. Spojená škola v Bytčici ponúka fotografické, kadernícke a kozmetické služby. Inštalatérské, montážne a opravárenské práce zase zabezpečuje Spojená škola na Rosinskej ceste v Žiline. Kompletnú ponuku výrobkov a služieb s kontaktmi na školy nájdete na webovom sídle ŽSK v sekcií Nás kraj.

Mgr. Hana SAHUČÍKOVÁ,
hovorkyňa ŽSK

Ked' má na vyučovaní hlavné slovo študent

Strany 14 a 15

Knihy o kraji a regióne

Strany 14 a 15

O úspech vo výchove a vzdelávaní sa musíme dobre starat'

Základná škola Slobodného slovenského vysielača v Banskej Bystrici nemá o prominentné návštevy v posledných rokoch núdzu. Po ministroch Milanovi Ftáčníkovi a Eugenovi Jurzycovi, stretnutí riaditeľky školy s Dušanom Čaplovičom otvoril nový školský rok priamo na jej pôde aj Peter Pellegrini, ktorý sa hrdo hlásí k tomu, že bol žiakom tejto školy. Nie je to náhoda – dobré školy sú vždy v centre záujmu. A táto banskobystrická patrí k slovenskej špičke. O práci školy, ale aj osobných cestách k dobrým výsledkom sme sa pozahovárali s riaditeľkou školy Mgr. Zuzanou Sedláčekovou.

Aká bola vaša cesta k školstvu, akými chodníčkami ste sa k nemu dostali?

Pochádzam z učiteľskej rodiny. Moja mama bola učiteľkou v materskej škole a tá mi dala základom vzťahu k múdrosti, otec bol zas riaditeľom základnej školy, na ktorú som aj chodila. Keď som bola malá, chcela som byť detskou lekárkou alebo učiteľkou. Splnilo sa mi to druhé želanie. Zrejme rozhodlo, že ma ovplyvnilo povolanie rodičov. Takže učiteľská dráha je mojím osudom.

Kam ste chodili do škôl, akých ste mali učiteľov?

Základnú školu, kde bol, ako som spomína, riaditeľom otec, som navštěvovala v Príbovciach pri Martine. A mala som tam veľmi dobrých učiteľov. Na strednú školu, presnejšie strednú ekonomickú, dnes obchodnú akadémiu, som chodila do osiem kilometrov vzdialenejšieho Martina. K učiteľstvu ma to však ľahalo ďalej. Ako jediná z celej školy som maturovala z matematiky a na vysokoškolské štúdium som sa prihlásila do Banskej Bystrice, kde som vyštudovala práve matematiku a geografiu.

Pamäťate sa ešte na niektorých svojich pedagógov?

Na strednej škole som mala triednu profesorku, ktorá nemala rada ľavákov – a ja som ľaváčka, takže sme si trochu „nesadli“. V polovici štúdia odišla do dôchodku a dostali sme paní profesorku Pfeilmaierovú. Bola perfektná, výborná odborne i starostlivá triedna, a často na ňu vo veľmi dobrom spomínam. Na vysokej škole bola našou krúžkovou vedúcou paní docentka Katarína Čížmárová, ktorá dodnes pôsobí na Katedre geografie a geológie Fakulty prírodných vied Univerzity Mateja Bela a zároveň je viceprimátorkou mesta Banskej Bystrice. Mali sme s ňou veľmi dobrú spoluprácu a na svoje vysokoškolské študentské časy rada spomínam.

Dnes ste riaditeľkou školy. Aké je to v tejto funkcií?

Je to, samozrejme, ľažké, ale keby som túto prácu nemala rada, nerobila by som ju. Na našu školu som príšla tesne pred revolúciovou rokou 1989. Spočiatku som učila zemepis, neskôr som osem rokov robila výchovnú poradkyňu a pol roka som bola zástupkyňou riaditeľky školy. Od prvého januára 2006 som riaditeľkou, vo funkcií som teda deviátu rok.

Začiatky boli ľažké. Škola sídlila v dvoch budovách, ale pre reštitúcie sme o jednu príšli. Istý čas bola polovica našej školy v podnájme na Bakossovej ulici a do našich bývalých priestorov presídliala cirkevná škola. Tam sme chodili na obed. Pôsobili sme v troch budovách a bolo dosť náročne koordinovať bezproblémový chod školy. Napokon sme o pomoc požiadali mesto a s pomocou vtedajšieho primátora Ivana Saktora sa nám podarilo zámenou budov dostať do priestorov, v ktorých sídlime dodnes. Tu máme vlastnú kuchyňu, vlastnú telocvičnu, ihrisko, sme si sami sebe pánmí a do svojej jedálne môžeme chodiť aj v papučkách, čo predtým nikdy nebolo.

Čo vás dnes pri vašej práci najviac trápi, s čím máte najväčšie problémy?

Samozrejme, na prvom mieste sú financie. Radi by sme ešte zrealizovali niektoré veci, na ktoré, žiaľ, nemáme finančné prostriedky. Naša budova patrí pod správu krajského pamiatkového úradu. Je to krásna historická budova, ktorá má veľké podkrovné priestory. V spolupráci s rodičmi a našimi zamestnancami sme ich vyčistili, ale potrebovali by sme finančné prostriedky, aby sme v nich mohli urobiť ateliéry, kluby, špeciálne učebne... Tým by sme našu školu ešte viac priblížili modelu modernej školy dvadsiateho prvého storočia.

Trápi ma aj byrokracia, ktorá v našom školstve prekvítá, a učitelia tak nemajú dostatočný čas na to, aby sa zmysluplnie venovali žiakom. A nie som spokojná ani s postavením učiteľa v dnešnej spoločnosti.

O vašu školu je medzi rodičmi a žiakmi veľký záujem...

Áno, sme školou, na ktorú sa robia – v spolupráci s Výskumným ústavom detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave a Centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Banskej Bystrici – talentové skúšky, a dlhodobo si na verejnosti držíme veľmi dobré meno. Robíme výber detí, ktoré sú špecificky intelektuovo nadané na cudzie jazyky. Ročne sa nám hlási do prvého ročníka sto až stopäťdesiat detí z Banskej Bystrice a okolia, pričom otvárame iba dve triedy, môžeme teda prijať iba malú časť žáujemcov. V tomto roku sme mimoriadne otvorili tri triedy, lebo vlni nám končili tri triedy deviateho ročníka. Nevyberáme detí z celého populáčného ročníka Banskej Bystrice, ako občas mylne rezonuje na verejnosti.

Koľko žiakov máte v škole v súčasnosti?

Momentálne našu školu navštěvuje štyristo-sesdesiat žiakov, ich počet osciluje vždy okolo päťstotky.

byť najlepšimi, a tu, myslím si, zohráva veľmi veľkú rolu triedny učiteľ, ale aj iní vyučujúci. Dôležité je, aby učiteľ dokázal triedny kolektív spojiť, motivovať ho, realizovať spoločné aktivity. Je to ľažká práca, ale určite stojí za to.

Problémom mnohých škôl je, že absentuje alebo je minimalizovaná mimoškolská činnosť detí. Aká je situácia u vás, aká je vaša filozofia?

V našej škole každoročne ponúkame veľký počet krúžkov, z ktorých si môžu žiaci vybrať, a je o ne dosť veľký záujem. Našou filozofiou je zapojiť do krúžkov čo najväčší počet žiakov a rozšíriť ich obzor a talent. Naši žiaci majú bohaté záujmy i mimo školy, v čom ich podporujú aj rodičia. Niekedy dokonca vznikne problém, keď by sa aj chceli zapojiť do mimoškolských aktivít školy, ale už majú plný popoluďajší program. V tomto školskom roku chceme dať dôraz najmä na pohybové aktivity žiakov, pretože vidíme, že pohyb u našich detí absentuje a sú čoraz pohodlnejšie.

Cítite v práci so žiakmi aj vplyv sociálnych rozdielov medzi rodinami, z ktorých deti prichádzajú?

Zdá sa mi, že sociálne rozdiely detí sa dnes zvyšujú, ale v našej škole to nie veľmi cítim. Rodičia majú veľký záujem, aby sa ich deti vzdelávali, a myslím si, že sú dosťažne múdri, keď vo svojom hodnotovanom svete takto vysoko preferujú vzdelanosť.

Možno záujem rodičov o prácu školy, o výsledky svojich detí brať ako zásluhu vašej školy alebo máte „osviezených“ rodičov, ktorí chcú, aby ich deti mali dobré vzdelanie, a pociťujú to ako ich životnú výhodu do budúcnosti?

Rodičia dávajú deľom výchovu, hodnoty správania sa a konania a škola im dává dobré vzdelanie. Myslím si, že naši učitelia dokážu deľom veľmi veľa pomôcť v tom, aby dosiahli dobré výsledky, aby sa tak naplnilo aj želanie ich rodičov. Ale, samozrejme, v spolupráci s rodičmi. Mnohí z nich sú naši bývalí absolventi, takže sme si ich dobre vychovali. (Smiech.)

Aký je kolektív učiteľov vašej školy, ako sa vám ho darí zjednocovať v cieloča a snaženia?

Výborný. Cítime sa ako jedna rodina. Ja mávam každý rok osobný pohovor s každým pedagogickým zamestnancom. Na všetkých si v priebehu roka najdem pol hodinky, hodinky, aby sme sa pozahovárali, či chodí rád do práce, či má rád školu, deti, či je spokojný so svojím výkonom a čo by chcel dosiahnuť v nasledujúcom období. Môžem povedať, že sa mi nestalo, žeby čo len jeden povedal, že chodí do práce s nechuťou. Keď treba pomôcť, robia všetci, keď sa zabávame, tak tiež všetci – pravdaže, mimo školy.

Máme takmer stopercentnú kvalifikovanosť vyučovania. V poslednom období sa nám trošku obmenil zbor, v súčasnosti je naša veková hladina v priemere okolo štyridsaťpäť rokov. V kolektíve máme aj mladých, aj starších kolegov a kolegyne.

Aký pracujete s novými, mladými učiteľmi v tíme?

Využívame klasický systém uvádzajúceho učiteľa, ktorý pomáha svojmu zverencovi, a zaužívanú filozofiu pre nových kolegov – na všetko sa treba pýtať a na všetko treba dostať odpoveď. Učíme ich tomu, aby sa nebáli záujima o čokoľvek, v čom nemajú jasno, čo potrebujú vedieť. Snažíme sa im vytvoriť atmosféru, aby sa v škole cítili dobre, len vtedy totiž budú môcť dobre pracovať s deťmi.

Presadzujete otvorenú diskusiu a atmosféru v práci?

Áno, som zástankynou otvorenosti. Samozrejme, existujú mantinely taktnosti a slušnosti, ktoré nemožno prekročiť.

Podľa pravidelných prieskumov Inštitútu pre ekonomicke a sociálne reformy INEKO ste jednou z najlepších škôl na Slovensku. Ste teda najlepší?

INEKO zverejňuje rebríček kvality škôl už viac rokov a stále sa držíme na špici, v desiatke najlepších základných škôl na Slovensku. Takže niečo na tom asi bude...

(pokračovanie rozhovoru na strane 12)

ZUZANA SEDLÁČEKOVÁ

O úspech vo výchove...

(dokončenie rozhovoru zo strany 11)

Čím si to vysvetľujete?

Dobrí žiaci, dobrí učitelia, dobrá spolu-práca rodiny a školy. A asi aj dobrý manažment... Nerada sa chválim, ale dobре fungovať musia všetky súčasti, ktoré ovplyvňujú výsledky práce školy.

Sú takéto merania dobré, prospešné? Ako ich treba vnímať?

Kľúčovým kritériom pri zostavovaní rebríčka najlepších základných škôl INEKO je Testovanie 9 a výsledky žiakov na olympiádach či súťažach. Nedá sa stopercentne súhlasiť, že je to objektívne kritérium – sú školy, čo majú veľa žiakov zo sociálne slabého prostredia, veľa zanedbaných detí, ktoré spravidla nedokážu dosahovať špičkové výsledky. Určitý prehľad o kvalite škôl však určite potrebný je. Dôležité je nastaviť dobré kritériá.

Ak by mal byť z vášho pohľadu dobrý učiteľ?

V prvom rade by mal mať rád deti. Mal by byť láskavý, milý, inteligentný, ale zároveň prísný a mal byť vedieť o svojej práci a neustále sa v nej aj zlepšovať, hľadať nové postupy. Musí byť schopný odovzdávať svoje vedomosti žiakom a mal byť vedieť zareagovať v každej situácii – aj keď je zle, aj keď je dobre. Vedieť pochváliť, ale aj taktne pokarhať. Ale pochvala je na prvom mieste...

Karháte aj vy – žiakov či kolegov?

Myslím, že kolegov nie. Vieme nájsť inú formu, ako si povedať o tom, s čím sme nespokojní. K svojim kolegom sa snažíme o milý prístup, spoluprácu. Ak niečo chcem, vždy ich o to poprosím. Mám určité kritériá, ktoré musia dodržiavať všetci. Spočiatku možno na niektoré trochu šomrali, ale dnes sa nimi riadime a máme v práci poriadok. Napríklad každý naš učiteľ musí byť v práci od pol osmej do druhej bez ohľadu na to, či má, alebo nemá vyučovaciu hodinu. Všetci to dodržiavajú a nerebelujú. Teší ma, že pochopili význam takýchto krokov.

Ak mám k niečomu výhrady, som vždy konkrétna. Nikdy nepoviem – neurobili ste, ale – ty si neurobili to a to... Každý si dá pozor, aby bolo nabudúce všetko v poriadku, v súlade s našimi pravidlami. Ak však treba a ľudia si to zaslúžia, rada ich verejne pochválím. Snažím sa hľadať aj doplnkové zdroje financií, a ak sa mi to podarí, dávať kolegom osobné ohodnotenie a niekedy na polroku a väčšinou vždy na konci roka aj finančné odmeny. Ak získam finančné prostriedky z vlastných aktivít školy či iných zdrojov, snažím sa oceniť predovšetkým zamestnancov.

A žiakov karhám vo výnimočných prípadoch. Snažím sa im byť rovnocenným partnerom.

Dnes je v školstve mimoriadne dôležitý systém vzdelávania a odborného rastu učiteľov... Ako pomáhate svojim učiteľom odborne rást?

V tomto smere nám pomohol zákon o pedagogických zamestnancoch a ich odbornom raste. A svoj význam a zmysel má aj kreditný systém – ľudia dostávajú kredity a za ne sú finančne ohodnotení. Ja mám však v tomto skôr opačný problém. Vypracujem plán kontinuálneho vzdelávania na ďalší školský rok a sú učitelia, ktorí by chceli ešte viac vzdelávacích aktivít, takže musím dokonca selektovať, prihliadať na to, aby kolektív rástol odborne vyvážene. Mám učiteľov, ktorí chcú študovať a chcú odborne rást. To je veľmi dobré zistenie pre každého riaditeľa školy. Často prichádzajú s informáciami o nových ponukách vzdelávacích aktivít a hľásia sa na účasť v nich. Na vedení tieto veci vždy prediskutujeme a vyberieme priority.

V poslednom čase sa vo vzdelávacom procese stále intenzívnejšie využívajú in-

formačno-komunikačné technológie. Ako sa vám javí tento trend v školstve?

Aj my sa snažíme zachytávať takéto trendy, samozrejme, všetko s mierou a rozumom. Ako učiteľka matematiky si jednoducho neviem predstaviť, že by som každú hodinu učila na interaktívnej tabuľke. To sa jednoducho nedá. Žiak ešte stále potrebuje aj kriedu, klasickú tabuľu, musí veciam porozumieť, a technika nedokáže všetko. Na niektorých predmetoch sa dajú tiež technológie využívať častejšie, na iných nie. Myslím, že sa snažíme nájsť optimálnu mieru, ktorá je potrebná.

Ste škola s rozšíreným vyučovaním cudzích jazykov. Ktoré jazyky učíte?

K vašim slávnym absolventom patrí aj súčasný minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Peter Pellegrini. Aký bol žiakom?

Aj, pán minister sa hrdo hlási k našej škole a k tomu, že ju navštěvoval, čo je iste dobrá reklama. Ja som ho učila jeden rok, ako mladá, dvadsaťosemročná učiteľka, v ôsmom ročníku zemepis. Bola to veľmi šikovná trieda, azda všetci z nej išli na gymnázia a potom na vysoké školy. Z veľkej väčšiny sa stali veľmi úspešní ľudia. Pamäťám si na neho ako na menšieho usmiateho chlapca s jamkami na líčkach. Patril medzi veľmi dobrých žiakov, mal samé jednotky.

Máte viac takýchto úspešných absolventov?

Máme veľmi veľa úspešných absolventov. Často ani nevieme, kde všade sa dostali.

máme výbornú spätnú väzbu na našich žiakov. Aj pán minister chodil na Gymnázium Jozefa Gregora Tajovského.

Vlani nám napríklad z ôsmeho ročníka odišlo dvadsaťosem žiakov na bilingválne gymnázia. Tak sa stáva, že do deviatej triedy pokračuje menej žiakov, a práve oni sa zúčastňujú za našu školu Testovania 9 a ich výsledky sú výborné, čo sme už spomínali.

Vo svete je trend, že úspešní absolventi škôl neskôr finančne i materiálne podporujú školy, ktoré ich na úspech pripravili. Stáva sa to aj u vás?

Tento trend k nám ešte až tak výrazne nedorazil. Máme rodičov, ktorí rôznom spôsobom pomáhajú škole a podporujú nás aj sponzorský, ale určite to nie je v takej miere ako v zahraničí.

na viacerých učiteľov, ktorí ho učili, a je im vďačný za to, ako ho vzdelávali a pripravili na ďalšie štúdium. Hovorili sme o jeho paní triednej učiteľke na druhom stupni Elenke Ulrichovej, ktorá je už na dôchodku, ale nechala ho srdiečne pozdravovať. Trochu sme sa pozahávali aj o našich plánoch do budovať podkrovne priestory na našu ďalšiu vzdelávaciu a výchovnú činnosť.

Máte svoje učiteľské či školské krédo?

Názov nášho školského vzdelávacieho programu Otváram bránu k vzácnnej múdrosti, v ktorom je obsiahnuté všetko, predoškým však úcta k vzdelaniu a vzdelanosti človeka i ľudstva. Snažíme sa byť otvorenou školu pre všetkých a vo všetkých smeroch. Snažíme sa vytvárať u nás dobrú a zaujímavú klímu na prácu so žiakmi.

Spomíname si na nejakú veselú príhodu z vášho pedagogického života?

Našlo by sa toho určite dosť. Ale neraz si spomínam na príhodu, keď sme riesili výchovný opatrením žiaka, ktorý porušil školský poriadok. V riaditeľni už boli všetci nastúpeni – paní zástupkyňa, výchovná poradkyňa, rodičia žiaka... Sadla som si na stoličku a spadlo mi pero. Chcela som ho zodvihnuť a v tej napätej a väznej atmosfére sa stolička nejak nešťastne posunula a ja som sa oscitla v celej riaditeľskej paráde na zemi. Napäť polávalo, a hoci opatrenie sme napokon žiakovi predsa len dali, ale aj so zážitkom leteckej akrobacie riaditeľky.

Aký máte manažment? Tri ženy vo vedení školy nie sú na Slovensku ničím neobvyklým, ale funguje to?

Vo funkcií som vystredala Michala Vasíľku, ktorý odišiel do dôchodku. Postupne sa dotvorila naša trojka vo vedení a ja som s týmto tímom spokojná. Dvere do našich kancelárií sú pre všetkých celý deň otvorené. Každý kolega, žiak, rodič i iní návštevníci školy sa na nás môžu s dôverou obrátiť. Máme dôkaz, že aj „babinec“ môže fungovať dobre. Každý rok mávame posedenie pri kapustnici a rôzne iné aktivity. Stretnávame sa aj s kolegami, ktorí pracovali v škole v minulosti. Okrem toho sa pravidelne každý tretí májový štvrtok stretnávajú všetci naši učitelia-dôchodcovia, kde ma pravidelne pozývajú. Porozprávame sa, pospomíname, poviem im, čo je v škole nové, ako sa boríme s problémami... Je to veľmi príjemné stretnutie. Naša škola má päťdesaťšesť zamestnancov, ale vždy si nájdeme čas na stretnutia a posedenie, aby sme si povedali, čo bežne nestihame pri našej profesionálnej činnosti.

Ako by sa podľa vás dala zvýšiť vážnosť učiteľskej profesie v spoločnosti? Čo urobíte pre to, aby bol u nás učitel cenenejšou hodnotou a veličinou?

Vážnosť učiteľov sa zvýši iba vtedy, ak si ich začnú viač vziať rodičia. Tam je základ všetkého. V súčasnosti mnohí rodičia majú učiteľov „za nič“. Myslím si, že učitelia by mali dostať podporu aj z výšších inštitúcií, aj politici by mali dať učiteľov viac do povodom verejnosti, viac a úctivejšie hovoriť o ich práci. Preferovať ich ako ľudí, ktorí sa starajú o vzdelanie a vzdelanost národa – od malých detí až po dospelých. Všetci tí, čo sú dnes na významných postoch, chodili na ďalšie napredovanie. Bez vzdelania by neboli tam, kde sú. Malo by to ísť preto aj od nich zhora.

Veľkú prácu by mohli urobiť médiá, keby nehľadali v školách len senzácie, ale skôr pozitívne príklady. No a problém vidím aj v príprave budúcich učiteľov na pedagogických fakultách. Už výber budúcich študentov by mal byť náročnejší, štúdium by malo obsahovať viac praxe a najmä na pedagogických fakultách by mali učiť ľudia, ktorí si prešli každým stupňom školy a stáli za katedrou aj pred najmenším deťmi. Veľká rátka to tak nie je.

Za rozhovor ďakuje Ľubomír PAJTINKA
Foto autor a archív školy?

Minister školstva s kolektívom učiteľov Základnej školy Slobodného slovenského vysielača, ktorú ako chlapec navštěvoval, na prahu nového školského roka.

Povinne učíme anglický jazyk, nemecký jazyk, francúzsky jazyk a ruský jazyk.

Výučba cudzích jazykov vytvára priestor aj na intenzívnejšiu medzinárodnú spoluprácu. Rozvíjajte kontakty aj so školami v iných krajinách?

Áno, takáto spolupráca je u nás veľmi vitaná. Každoročne sa snažíme nájsť lektorov cudzích jazykov, aj keď len na krátke časy. Okrem toho sme boli zapojení do programov Comenius a eTwinning. A v tomto trende by sme chceli pokračovať. Výmenné pobytu a návštevy žiakov z iných krajín sú pre znalošť cudzieho jazyka nesmierne cenou skúsenosťou. Každoročne tiež organizujeme jazykovo-poznávacie pobuty žiakov vo Veľkej Británii, v Nemecku či vo Francúzsku.

Napríklad na Univerzite v Edinburgu prednáša náš žiak Marek Zemaník, Juraj Kostúrik robil asistenta poslancom v Bruseli, máme rôznych špecialistov – napríklad lekárov, ktorí patria k slovenskej špičke. Veľa absolventov našej školy odchádza do zahraničia – najmä do Francúzska či Rakúska. Môžeme povedať, že zastavajú širokú škálu dôležitých povolaní azda po celom svete.

Náš štatistiky hovoria, že až deväťdesa-

tosem percent našich žiakov pokračuje

v štúdiu na gymnáziach – často je to Bi-

lingválne gymnázium Milana Hodžu v Su-

čanoch, ktoré je veľmi dobrou školou,

ale najmä bystrické Gymnázium Jozefa

Gregora Tajovského, kde je aj francúzska

bilingválna sekcia, a Gymnázium Andreja

Sládkoviča. Zo všetkých týchto gymnázií

Má podľa vás vzdelanie, múdrost v našej spoločnosti miesto, ktoré by si naozaj zaslúžili? Aký má naša spoločnosť vzťah k vzdelaniu a múdrym ľuďom?

Myslím si, že vzdelanie a múdry ľudia u nás sú dostatočne ohodnotení. Mnohí nám odchádzajú do zahraničia, čo je veľká škoda. Máme veľa mûdrych a inteligentných ľudí, ale nedokážeme či nevieme ich zaplatiť a využiť ich sily pre rozvoj našej spoločnosti. Ich finančné ohodnotenie na Slovensku nie je také, aké by malo byť. Vyštudovali u nás, na našich školách, za naše finančné prostriedky, a odchádzajú preč, namiesto toho, aby nám to teraz vrátili.

Čo by ste si ako riaditeľka želala pre seba a pre svoju školu?

V prvom rade pre všetkých zdravie, ako tú najväčšiu vzácnosť. Budem rada, ak sa mi podarí nadľahčať vysokú latku kvality práce našej školy, aby stále patrila medzi najlepšie na Slovensku. Budem rada, ak budem úspešná pri získavaní finančných prostriedkov na jej rozvoj a zlepšovanie, aby naše plány neboli len vize a fikcie, ale aby sme ich dokázali reálne uskutočniť. Želala by som si, aby do našej školy chodili ďalej rady nielen deti, ale aj kolegovia – učitelia. A, samozrejme, želala by som si, aby boli s našou prácou spokojní aj rodičia, ako objednávatelia našej vzdelávacej služby pre nich a ich deti.

Čo by ste poradili iným, menej úspešným riaditeľom a učiteľom, aby sa prepracovali do slovenskej špičky vo vzdelávaní?

V tomto smere je radiť ľažko. Všetko je o spolupráci, dobrých cieľoch, úsilia a tvrdnej práci všetkých. Podstatné je zachovávať ku všetkým rovnocenný prístup, hrať fér so všetkými. Každý musí hľadať svoju cestu k úspechu. Dôležité sú, samozrejme, aj dobré podmienky na prácu a podpora školy na všetkých úrovniach.

Na otvorení nového školského roka bol u vás pán minister. Stihli ste sa mu na niečo poštaťať? Čo vám povedal?

Povedal, že je rád, že mohol prísť k nám na otvorenie školského roka, že si pamätá

Z WEBOVEJ STRÁNKY ŠKOLY

Školský poriadok

Školský poriadok Základnej školy Slobodného slovenského vysielača zahŕňa súbor pravidiel, zásad, práv a povinností, ktorými sa v zmysle práva na vzdelanie zabezpečuje riadny chod školy. Škola sa zaväzuje dodržiavať zákon č. 2

Učitelia a ich úloha v odboji

PÚTAVÁ VÝSTAVA

Pamäťom si, že moja najlepšia pani učiteľka Mária Rybanová na prvom stupni niekedy začiatkom šesťdesiatych rokov mala v neceľej päťdesiatke úplne biele vlasy. Až neskôr som sa dozvedel, že k takejto „ozdobe“ prišla z jedného dňa na druhý počas vojny – v momente, ako sa dozvedela, že jej manžela Rudolfa Rybana zavraždili po potlačení Slovenského národného povstania (SNP) roku 1944 fašisti. Bol tiež učiteľom, v dedinke Šípkove, kde učil ešte pred vojnou moju mamu. Zavraždili ho za to, že pomáhal partizánom. Bol jedným z vyše 700 učiteľov, ktorí položili svoj život v boji proti fašizmu. Aj jeho meno možno po tiejto dni nájsť na tabuli hrdinov v Múzeu školstva a pedagogiky v Bratislave.

Po minulé dny tu otvorili výstavu s názvom *Slovenskí učitelia v odboji a Slovenskom národnom povstani*, ktorá širokej verejnosti predstavuje činnosť pedagógov počas tejto významnej etapy našich dejín. „Vitam každú popularizáciu takej významnej udalosti, akou bolo SNP. V rezorte školstva urobíme všetko pre to, aby každý žiak

Verejná tabuľa na označenie školy z roku 1944.

a študent vedel, nielen kedy povstanie vypuklo, ale aj čo bolo jeho podstatou,“ uviedol minister školstva, vedy, výskumu a športu Peter Pellegrini.

Slávnostná vernisáž sa uskutočnila 25. augusta v priestoroch Múzea školstva a pedagogiky na Hálovej ulici v Petržalke. Otvorením spravával okrem autorov výstavy Mgr. Michaela Gallusovej, PhDr. Vladimíra Michaličku, CSc., PhDr. Daniely Vaněkovej aj herc a pamätník začiatku SNP v Banskej Bystrici Mgr. art. Juraj Sarvaš. Pre verejnosť bude výstava otvorená do 13. novembra 2015.

Múzeum pripravilo k výstave aj publikáciu, ako aj vzdelávacie programy pre školy, sprievodné programy, prednášky, besedy a premietanie školských filmov zo 40. rokov 20. storočia. Výstava vznikla pod záštitou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR a v spolupráci s Múzeom židovskej kultúry Slovenského národného múzea v Bratislave, Múzeom SNP v Banskej Bystrici, so Slovenským zväzom pro-

tifašistických bojovníkov a s ďalšími inštitúciami.

Filozofia výstavy

Slovenské národné povstanie a protifašistický odboj zostáva aj po 70 rokoch jednou z kľúčových kapitol našej histórie, Slovensko sa vďaka nemu zaradilo medzi členov vŕaznej koalície druhej svetovej vojny.

Výstava *Slovenskí učitelia v odboji a Slovenskom národnom povstani* mapuje školstvo, výchovu a vzdelávanie – jednu z oblastí života spoločnosti – tých čias. Školstvo, ako konečne v každom období, je predmetom štátneho zájmu, Slovenskú republiku z rokov 1939 – 1945 nevynímajúc. Výchova a vzdelávanie v nej nadobudli prísné náboženský charakter sprevádzaný nacionálizmom a rasovými nariadeniami režimu. Spozá školských katedier boli vytlačení učitelia českej národnosti a židovského pôvodu a ani učitelia demokratického zmýšľania to nemali jednoduché. V záujme historickej pravdy treba dodať, že Slovenská republika v rokoch 1939 – 1945 vytvárala podmienky na novú školskú výstavbu, na rozšírenie už existujúcej siete stredných škôl a vznik nových vysokých škôl.

Slovenské národné povstanie je jednou z najvýznamnejších udalostí v dejinách Slovenska. Našlo odozvu u väčšiny učiteľov, z ktorých mnohí sa do bojov aktívne zapojili so zbraňou v ruke alebo v bojovom zázemí. Povstalecký školský úrad s jadrom ľavicovo orientovaných učiteľov hneď na začiatku povstania naplnil svoju víziu spravidlnejšej školy jej poštátenením, čím pripravil pôdu na ďalšie kroky školského rezortu po roku 1945.

Výstava sa usiluje ukázať obraz školstva v tomto zložitom období a zároveň vyzdvihnuť odvahu učiteľov zapojiť sa do SNP s nádejou budovania lepšej budúcnosti, ktoré by mali pretrvávať ako inšpirácia pre dnešné i nasledujúce generácie. Cieľom výstavy je pozdvihnuť povedomie o udalostiach odohrávajúcich sa v tomto období, a preto je koncipovaná tak, aby jej časti mohli putovať po múzeach a kultúrnych inštitúciach na Slovensku.

Školstvo na Slovensku za čias vojny

Na výstave možno nájsť okrem reálnej triedy základnej školy z čias SNP množstvo zaujímavých dokumentov a dobových a obrazových informácií na troch základných paneloch.

1. panel: Školstvo na Slovensku v rokoch 1939 – 1945

Štátna školská politika Slovenskej republiky rokov 1939 – 1945, vychádzajúca z ideológie Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, realizovaná v praxi autoritatívne, bola založená na princípe náboženskom, národnom a rasovom. Toto ponímanie určilo charakter i rámc, v ktorom sa školstvo vyvíjalo.

■ 6. október 1938: Vychádza nariadenie o odchode učiteľov českej národnosti zo školských služieb (výnimka mohla byť udelená učiteľom, ktorí žili v zmiešanom manželstve alebo prijali slovenské občianstvo).

■ 10. október 1938: Zriadené je Ministerstvo školstva a národné osvetu (MŠA).

Malý chlapec s čiapkou na hlave na fotografií z prvých dní Povstania je majster Juraj Sarvaš, ktorý aj spravával návštěvníkov vernisážou výstavy.

NO) v Bratislave, „najvyšší školský, kulturno-osvetový a kultový správny úrad s pôsobnosťou pre všetky veci školskej a mimoškolskej výučby a výchovy“.

■ 1. marec 1939: Na MŠA NO sa utvára nemecké oddelenie, spravujúce záležitosti menšinových nemeckých škôl na Slovensku.

■ 11. júl 1939: Nariadenie o organizácii a správe jednotnej strednej školy s názvom gymnázium zjednotilo učebné plány na nižšom stupni (1. – 4. ročník), vytvorilo klasickú a reálnu vetvu na vyššom stupni (5. – 8. ročník) a zrušilo koedukáciu (spoločné vzdelávanie chlapcov a dievčat).

■ 1939 – november 1940: Vychádzajúce učebné plány a učebné osnovy pre ľudové a mestianske školy, pre stredné školy (gymnázia) a učiteľské akadémie. Ich poslaním bolo prehľbovať náboženskú výchovu a kresťanskú morálku žiakov a študentov, presadzovať v dejepise, zemepise a vo výchovných predmetoch (vlastiveda, občianska náuka a výchova, spoločenská výchova) ideológiu národného socializmu (oficiálnu ideológiu štátu).

■ 25. júl 1939: Snem Slovenskej republiky zrušil zákon o zriadení Vysokej školy technickej Dr. M. R. Štefánika v Košiciach z roku 1937 a prijal nový zákon o Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave s odbormi inžinierske staviteľstvo, špeciálne náuky, lesnícke a poľnohospodárske inžinierstvo, chemicko-technologické inžinierstvo, strojné a elekrotechnické inžinierstvo a obchodné inžinierstvo.

■ 28. september 1939: Bol prijatý zákon o úprave služobného pomeru vydatých učiteliek, ktorým boli prepúšťané zo školstva (prijatie zákona súviselo s mi-

2. panel: Školstvo v Slovenskom národnom povstani

Počas SNP sa v školách povstaleckého územia nevyučovalo. Prevažná časť učiteľov, profesorov a školských pracovníkov, pokiaľ neboli mobilizovaní v armáde, sa aktívne zapojila do protifašistického odboja. Povstalecké Povereníctvo Slovenskej národnnej rady (SNR) pre školstvo a národnú osvetu vydalo dokumenty, ktoré na dlhé desaťročia zásadne určili smerovanie a charakter slovenského školstva.

■ 1. september 1944: Vzniklo povstalecké Povereníctvo SNR pre školstvo a národnú osvetu, post povereníka zastával Jozef Lettrich za občiansky blok a Alexander Bahurinský, neskôr Ondrej Pavlík a Ladislav Šimovič za komunistov.

■ 6. september 1944: Povstalecká SNR prijala tri školské nariadenia: o poštánení školstva na Slovensku, o úprave školstva a bohoslužobnej reči nemeckej a maďarskej národnostnej menšiny a o zrušení zákazu koedukácie v školách na Slovensku.

■ 8. september 1944: Povereníctvo SNR pre školstvo a národnú osvetu vydalo obežník *Pracovná povinnosť zamestnancov školskej správy*, ktorým vyzvalo všetko učiteľstvo aktívne sa zapojiť do Povstania.

■ koniec októbra 1944: Povstalecké Povereníctvo SNR pre školstvo a národnú osvetu vyplatilo učiteľom na povstaleckom území platy na tri mesiace vopred a ukončilo svoju činnosť.

3. panel: Školstvo na konci druhej svetovej vojny

Postupom frontovej línie na Slovensku v rokoch 1944 a 1945 sa už na mnohých miestach v školách začalo vyučovanie. Druhá svetová vojna spôsobila v školstve

Osobnosti školstva v Povstani.

moriadnu situáciu učiteľov po odstúpení slovenského územia Maďarsku na základe Viedenskej arbitráže).

■ 23. október 1939: Na Filozofickej fakulte v Bratislave bol zriadený Telovýchovný ústav pre vzdelávanie stredoškolských profesorov telesnej výchovy.

■ 3. júl 1940: Bol prijatý zákon o Slovenskej univerzite v Bratislave (Universitas Slovaca Istropolitana), za prvej ČSR Univerzite Komenského, ktorým bola popri filozofickej, právnickej a lekárskej zriadená aj prírodovedecká fakulta a včlenená katolícka a evanjelická a. v. bohoslovecká fakulta.

■ 26. november 1940: Bol prijatý zákon o ľudových školách, ustanovujúci právo zriaďovať ľudové školy výlučne cirkevi alebo obci (dovtedy mal toto právo i štát).

■ 30. august 1940: Vydané bolo nariadenie o vylúčení židovských detí zo všetkých škôl okrem židovských ľudových škôl a tried.

■ 4. október 1940: Vydané bolo nariadenie s mocou zákona o zriadení Vysokej obchodnej školy v Bratislave.

■ 29. október 1940: Prijatý bol zákon o učiteľských akadémiam (dovtedy učiteľské ústavy), ktorý predlžil vzdelávanie zo štyroch na päť rokov a zrušil koedukáciu.

■ 7. máj 1941: Prijatý bol zákon o Štátnom konzervatóriu (dovtedy Hudobná a dramatická akadémia pre Slovensko v Bratislave).

na Slovensku škody na školských budovách, zariadení a učebných pomôckach vo výške takmer 600 mil. vtedajšej československej meny, čo predstavovalo 20-ročné investície do slovenského školstva. Nová školská správa na oslobodenom území začala uskutočňovať zmeny v organizácii školstva, najmä však v zameraní a obsahu výchovy a vzdelávania, ktoré reflektovali porážku fašizmu Červenou armádou, ale aj silnejúci vplyv komunistov na politické smerovanie štátu.

■ január 1945: Čelný predstaviteľ SNR Vavro Šrobár bol poverený zmapovať stav školstva v mestách na oslobodenom území východného Slovenska.

■ 24. február 1945: Za povereníka SNR pre školstvo a osvetu bol vymenovaný Ondrej Pavlík, ktorý položil základy noveho školského úradu v Košiciach.

■ 7. marec 1945: Povereník Ondrej Pavlík vydáva obežník *Výzva k slovenským učiteľom a profesorom*, ktorý apeluje na účasť na oslobozdaní Československa.

■ marec 1945: Na pôde povereníctva vznikli prvé školské dokumenty upravujúce základný smer výchovy a vzdelávania v nových spoločensko-politickej podmienkach.

■ apríl 1945: Vzniká expozitúra Povereníctva školstva a osvetu v Bratislave.

■ 11. apríl 1945: Za nového povereníka SNR pre školstvo a osvetu je vymenovaný Ladislav Novomeský.

Stranu pripravil Ľubomír PAJTKA

Foto a reprofoto autor

Žiaci skúmali dejiny svojich rodov

POZNAJ SVOJU MINULOSŤ

Najstarší slovenský pedagogický časopis Rodina a škola, ktorý vznikol pred 114 rokmi, zorganizoval už jedenásty rok medzinárodného projektu pre žiakov základných a stredných škôl s názvom *Poznaj svoju minulosť alebo Pátranie po predkoch*. Unikátny projekt si získal neobvykle veľkú popularitu na Slovensku aj za hranicami. Zaujal predovšetkým neobyvklou tému, ale aj tým, že pri skúmaní sa žiaci dozvedajú mnohé zaujímavé veci z dejín svojich predkov a objavujú novú dimenziu svojho života. Potvrdzujú to ich práce i vyjadrenia v nich.

Základom spoločenstva vždy boli rodové väzby, rod a rodina, teda najbližší ľudia, s ktorí človek žil a ktorí boli základom jeho zrodu, aby sa on stal ich nasledovníkom a následne predkom ďalších generácií. Rodina a rod sú základom prežitia ľudstva. Bez rodiny, teda bez svojej matky, otca, starých, prastarých rodičov by sme neboli, nejestvovali. Náš osobný život sa sice začína naším narodením, ale to, ako vyzeráme, ako sa smejeame, ako sa mračíme, aký je nás genofond, to je poslotosť našich predkov. Rodíme sa do sociokultúrneho prostredia, ekonomických podmienok, ktoré nám vytvárajú predpoklady na našu šancu v živote. V tejto súvislosti je namiesto otázka – treba nám poznáť svoje korene? Poznáme ich? Čo vieme o svojich najbližších, svojich predkoch? Aká bola naša babička, ako žila, aké mala osudy jej cesta životom, čo mala rada, čo ju hnevalo? Aké bolo jej zdravie, jej myšlenie, aké mala vzdelanie? Čo v živote robila, čo dokázala, čo vedela, kde všade počas života bola, akými jazykmi hovorila? Vieme niečo o týchto veciach alebo sa sústreďujeme len na seba a svoje prežívanie života a ostatné, najmä minulosť, je nám ukradnuté?

Cím dalej, tým viac si aj bežný človek uvedomuje, že naša identita sa začína pozná-

Vítazov 11. ročníka projektu ocenil v júni na slávnostnom odovzdávaní cien vtedajší minister školstva Dušan Čaplovič.

ním svojej histórie. Ukazuje sa, že úlohou školy je stále viac poskytovať žiakovi nielen vedomosti, ale aj kompetencie a najmä posilňovať jeho hodnotový svet vrátane toho, aby sa dokázal zorientovať v otázke vlastnej identity a hodnoty svojho človečenstva. Projekt *Poznaj svoju minulosť* už deviaty rok pomáha žiakom základných a stredných škôl práve v týchto témach. Odborníci okrem iného konstatujú, že v slovenských rodinách dochádza v posledných rokoch ku generačnej kríze. Zhoršujú sa vzťahy a komunikácia medzi rodičmi a deťmi, starými rodičmi a vnúčatami, starými rodičmi a rodičmi. Stráca sa súdržnosť rodiny, chýbajú spoločné témy, pestovanie spoločných hodnôt. Deti, ale ani mnohí dospelí nemajú ukot-

venie v priestore ani čase, nepoznajú svoje miesto vo svete, hodnotu života, kultúry, seba samého. Táto komunikačná a etická kríza má za dôsledok zníženie celkovej kvality života v rodinách i v spoločnosti. Jedným z liekov na zlepšenie situácie je nájsť pre všetkých silnú spoločnú tému, cestu k porozumeniu a pochopeniu medzi

mladšími a staršími a naopak, ale nájsť aj cestu k svojim koreňom, k svojim predkom. Takoto témou je bezpochyby téma rodinnej história, pamäti rodiny, vystopovanie súvislostí medzi rodinnou historiou a historiou svojej obce, obce, mesta, regiónu, štátu, dejinnými udalosťami vôbec. Liekom je prebudenie hrđosti na svojich predkov,

Výsledková listina 11. ročníka medzinárodného projektu Poznaj svoju minulosť alebo Pátranie po predkoch

Kategória Základné školy

1. miesto:	Linda Maninová, Základná škola, Škultétyho 2326/11, Topoľčany
pedagóg:	Mgr. Ol'ga Turečeková, Mgr. Mária Bezáková
2. miesto:	Jana Sanetriková, Základná škola, Lipová 13, Spišská Nová Ves
pedagóg:	Mgr. Ingrid Macková
3. miesto:	Daniel Kiss, Základná škola, Zemné 846
pedagóg:	PaedDr. Gertrúda Podvorečná
4. miesto:	Andrea Geletová, Základná škola, Lipová 13, Spišská Nová Ves
pedagóg:	Mgr. Ingrid Macková
5. miesto:	Martina Husková, Základná škola, Škultétyho 2326/11, Topoľčany
pedagóg:	Mgr. Ol'ga Turečeková, Mgr. Mária Bezáková
6. miesto:	Timon Lumír Fillo, Základná škola, Školská 17, Heľpa
pedagóg:	Mgr. Mária Bošeliová
7. miesto:	Martin Košáľ, Základná škola, Obchodná 7, Zohor
pedagóg:	Mgr. Mária Križanová
8. miesto:	Jakub Valášek, Základná škola, Sekule 119
pedagóg:	Eva Trajlíková
9. miesto:	Michal Durec, Základná škola nár. um. Ľudmily Podjavorinskej s materskou školou, Bzince pod Javorinou 346
pedagóg:	Elena Laskovičová

Kategória Stredné školy

1. miesto:	Martin Lukáč, Gymnázium, Metodova 2, Bratislava
pedagóg:	Mgr. Denisa Plichtová
2. miesto:	Jana Žíččáková, Súkromná stredná odborná škola, Ul. 29. augusta, Poprad
pedagóg:	Mgr. Mária Čipinová
3. miesto:	Natália Slesárová, Gymnázium, Varšavská cesta 1, Žilina
pedagóg:	PhDr. Alena Virdzeková
4. miesto:	Katarína Kováčová, Gymnázium, Jesenského 2243, Kysucké Nové Mesto
pedagóg:	Mgr. Mária Macúšová
5. miesto:	Gabriela Šeligová, Gymnázium, Varšavská cesta 1, Žilina
pedagóg:	PhDr. Alena Virdzeková
6. miesto:	Lukáš Wittlinger, Pedagogická a sociálna akadémia, Komenského 12, Lučenec
pedagóg:	Mgr. Eva Michútová, Mgr. Ľubica Čviková
7. miesto:	Filip Zrník, Gymnázium, Varšavská cesta 1, Žilina
pedagóg:	PhDr. Alena Virdzeková
8. miesto:	Zuzana Matiová, Gymnázium sv. košických mučeníkov, Čordákova 50, Košice
pedagóg:	PaedDr. Helena Čížmárová

Kategória Slovenské školy v zahraničí

1. miesto:	Branislav Fábry, Báčsky Petrovec, Vojvodina, Srbsko, v súčasnosti študent Strednej odbornej školy obchodu a služieb, Pelhřimovská 10, Dolný Kubín
pedagóg:	RNDr. Peter Ištvan
2. miesto:	Ivona Zolnajová, Základná škola hrdinu Janka Čmelíka, Stará Pazova, Srbsko
pedagóg:	Jaroslav Miklovic
3. miesto:	Kristína Ikerová, Základná škola hrdinu Janka Čmelíka, Stará Pazova, Srbsko
pedagóg:	Jaroslav Miklovic

Ked' má na vyučovaní hlavné slovo študent

MENTORING

Dnes už nie je medzi slovenskými učiteľmi ojedinely názor, že žiak či študent má mať oveľa aktívnejšiu úlohu pri určovaní činností na vyučovacej hodine ako kedysi. Názor vychádza z predpokladu, že podnietiť v žiakovi záujem o danú tému je jednoduchšie, ak ho zvolené aktivity prirodzene zaujímajú. No dokážeť zladiť nálady a návrhy dvoch tuctov detí či dospejvajúcich môže byť niekedy nad ľudské sily. A platí, že predovšetkým učiteľ musí vedieť, čo chce na hodine robiť, aby si z nej žiaci niečo odniesli.

Existuje však typ vzdelávania, kde študent má naozaj výhradne slovo otázke, čo sa na hodine bude diať. Možné je to vďaka tomu, že „studentom“ je samotný učiteľ a hodinou sa myslí jeho vyučovacia hodina. Tá pokračuje aj po zvonení – priamo v škole, v kaviarni, kdekoľvek – debatou s človekom, ktorý na hodine sedel v zadnej lavici. Reč je o osobnom rozvoji prostredníctvom mentoringu.

Mentorom nemôže byť každý

Jedným zo základných princípov úspešného mentoringu je, že mentor učiteľovi nehovorí, čo má presne robiť, ale posunie ho k sebareflexii, ktorá ho dovedie k nájdieniu

vlastnej cesty na riešenie daného problému. V anglicky hovoriacom svete sa niekedy pre rolu mentora používa pojem kritický priateľ, čo je celkom výstižné. Mentorom by mal byť učiteľ s veľkými skúsenosťami. Je potrebné tiež dodať, že výborný učiteľ nevyhnutne nemusí byť výborný mentor. Sú ľudia, ktorí majú na túto prácu dobré predpoklady – napríklad v podobe schopnosti vytvárať a udržovať s mentorovaným vzájomnú dôveru a spoluprácu. Riaditeľ školy, ktorý premýšľa o mentoringu pre svojich (záčnajúcich) učiteľov a chce na to využiť skúsenejších kolegov, by mal byť schopný odhadnúť, kto má na rolu mentora dobré vlastnosti a schopnosti.

Inou alternatívou je využiť služby exter-

nej organizácie, ktoré mentoring ponúka. Na Slovensku tak bezplatne už tretí rok robí občianske združenie LEAF, v ktorom autor tohto článku pracuje. Program má názov *Individuálny rozvojový program učiteľa* a tu sú jeho základné princípy.

■ Zmapujte terén

Skôr než sa začne so samotným mentoringom v triede, použije sa on-line dotazník na zmapovanie situácie učiteľa. Dotazník vypĺňajú žiaci aj mentor, ktorý učiteľa pozoroval niekoľko hodín. Ucenený obraz sa dotvorí po rozhovoroch s kolegami, riaditeľom či niektorými vybranými rodičmi žiakov.

■ Viete, aké sú vaše slabé a silné stránky?

Ked' je dotazník vyplnený všetkými zaangažovanými, učiteľ a mentor sa stretú. Počas stretnutia si predajú výsledky a posúmajú učiteľove slabé a silné stránky. Takto akoby narysovali štartovaci čiaru ich nasledovnej spoločnej cesty.

■ Vy sa rozhodnite, na čom pracovať

Na základe výsledkov dotazníka a rozhovoru s mentorem sa učiteľ rozhodne, čomu sa chce v programe venovať. Mentor má len poradný hlas. Spomeňte si na úvod článku: toto je program, kde o dianí rozhoduje ten, ktorý je vzdelený.

■ Pátranie skončené, čas začať niečo robiť

Na učiteľovi je opäť rad na mentorovi, aby navštívil hodiny učiteľa a dal mu spätnú väzbu. Toto sa deje niekолько mesiacov. Ak sa učiteľovi podarí dosiahnuť vytyčený cieľ a vo veci nie je viac čo riešiť, sadnú si opäť s mentorem v výsledkom vstupného zmapovania a dohodnú si nový cieľ. Presnejšie, učiteľ sa rozhodne, či a na čo by sa chcel najbližšie zamerať.

■ Ako bolo na počiatku, nech je aj na konci

svoju rodinu, jej členov, seba samého, hrádostí na svoje bydlisko, svoju vlast. Toto boli podnety, prečo sa roku 2000 zrodil projekt *Poznaj svoju minulosť alebo Pátranie po predkoch*. V jeho rámci majú žiaci základných a stredných škôl upriamiť svoju pozornosť na minulosť, na poznanie svojich koreňov, na genézu svojej rodinej histórie. Téma projektu sa na prekvapenie mimoriadne ujala. Už v prvom ročníku sa do neho zapojilo 312 škôl a vyše 4 000 žiakov a študentov. V ďalších ročníkoch sa situácia menila, ale počet zapojených subjektov sa stále rozširoval. Za jedenásť rokov projektu v ňom už pracovalo takmer 32-tisíc žiakov z vyše tisíc škôl na Slovensku i v zahraničí. Na záštitu poslednom, 11. ročníku sa uplynulý školský rok zúčastnilo takmer 1 500 mladých ľudí, ktorí spracovali dejiny svojich rodín a rodu.

Projekt potvrdzuje, aké potrebné je prebúdať v mladých ľuďoch záujem o život ich predkov, o rodinu, obec, cez ňu krajs Slovensko s jeho bohatou kultúrnou a jazykovou tradíciou v spojenej Európskej únii. Zo súťaže sa stal významný výchovno-vzdelávací projekt, ktorý podniesiel niektoré školy k tomu, že pri formovaní svojich vzdelávacích programov začali vytvárať voliteľný predmet *Dejiny mojej rodiny*.

Mnohí žiaci objavili svoje rodinné väzby s vynikajúcimi slovenskými osobnosťami nášho vedeckého, kultúrneho, športového či politického života. V uplynulých ročníkoch boli zistené rodinné prepojenia napríklad na Ľudovítu Šúru, americkú herečku slovenského pôvodu Ingrid Beerovú, ostrihomského arcibiskupa Petra Pázmánya, amerického kozmonauta so slovenskými koreňmi E. A. Cernana, lekársku legendu Slovenska prof. Konštantína Čárskeho, spisovateľa Ladislava Nádašiho-Jégého, Milana Vároša, Andreja a Jerguša Ferkovcov či tanecnička Jána Ďurovička.

Mnohé práce svojou kvalitou a rozsahom patria medzi odborné práce s vysokou hodnotou. Vedľa dokáže siedmaka či ôsmak napísat 120-, 130-stranovú prácu, nakresliť rodokmeň svojho rodu siahajúci až do polovice 18. storočia či ešte hlbšie do histórie, to už je dôkaz skutočnej kvality a úziasnej snahy. Prostredníctvom projektu sa žiaci nielen oboznamujú s dejinami svojich rodín, ale posilňujú aj svoju kultúrnu a národnú i štátu identitu tak, ako to pripomínajú mnohé európske odporúčenia. Slovenský projekt je v tomto smere jedinečný a zapájajú sa doň pravidelne aj slovenské školy zo zahraničia. Mimoriadnu zásluhu na jeho rozšírení majú najmä učitelia, z ktorých mnohí pracujú v tomto projekte už celých jedenásť rokov.

Ľubomír PAJTINKA
Foto archív

Rovnaký proces ako pred začiatím práce v triede sa udeje aj na konci. K slovu sa späť dostane on-line dotazník, v ktorom žiaci a mentor hodnotia učiteľové výkony. Ak to v predchádzajúcich mesiacoch medzi učiteľom aj mentorem fungovalo, v dotazníku by sa to malo odraziť.

Koniec?
Posledné stretnutie už býva neformálne, učiteľ s mentormi si sadnú na vŕchu a zhodnotia (aj vďaka záverečnému výstupom), či došlo k reálnemu posunu. Podajú si ruky a rozlúčia sa. No nie je výnimkou, že ostatní priateľmi a stretávajú sa ešte dlho potom, ako sa program oficiálne skončí.

Takto na papieri môže mentoring vyznieť až príliš formálne. V realite je tento spôsob sebarozvoja najmä o vzťahoch. Mix ľudskosti a odbornosti, v ktorom sa práca a priateľstvo prelínajú a všetci zúčastnení – učiteľ, mentor, žiaci – sledujú spoločný cieľ. Napríklad v podobe radosti z učenia (sa). Kto si to chce vyskúšať, má do konca septembra šancu získať svojho „kritického priateľa“ na webovom sídle združenia LEAF.

Dávid KRÁLIK

Halenárstvo

XXV.

Halenári, či ľudovo širičari, boli krajčiri špecializovaní na štieľ halien alebo šířic, čiže širokých sedliackych kabátov, ľudovo kepeňov, z bieleho nefarbeného hrubého súkna, ktoré sa nazývalo garažia. Halenárstvo sa rozšírilo v slovenskom a maďarskom prostredí až od konca 16. storočia. Takmer výlučným odberateľom halenárskych výrobkov bolo vidiecke obyvateľstvo. Haleny boli obľúbené predovšetkým na území dnešného Maďarska a na Slovensku sa nosili najmä v Bratislavskej, Nitrianskej, Tekovskej, vo Zvolenskej, v Novohradskej a Gemerskej stolici, takže aj majstri halenárskeho remesla pôsobili zväčša len v týchto regiónoch.

V 18. storočí bolo na Slovensku iba 5 halenárskych cechov; v Bratislave vznikol roku 1658, v Hlohovci pôsobil od roku 1670, vo Štrvku na Ostrove od roku 1675, v Peziniku Trnave (presný rok založenia nie je známy). Roku 1709 pribudol halenársky cech v Modre. Historik Anton

Špiesz predpokladal, že početní halenári na strednom Slovensku boli členmi tamojších krajčírskej cechov.

Najprv richtár, potom cisár

Štatút bratislavského halenárskeho cechu vydali 18. februára 1658 richtár a mestská rada Bratislav. O rok neskôr ho potvrdil a znova vydal aj cisár Leopold I. Štatút má 34 článkov, ktoré sú písané po maďarsky, len úvod, kde sa spomínajú menovite traja majstri, a záver sú v latinčine.

V tomto cechovom štatúte sa popri obvyklých bodoch nachádza aj viacero zau-

schádzat každý štvrtok, pričom každý majster bol povinný zaplatiť 5 „peniazov“ (pod maďarským označením pénz sa nepochybne myslí denár), z nich jeden sa dával Špitálu sv. Ladislava a štyri do cechovej pokladnice. Ako majstrovský kus (*remek*, avagy *mesterdarab*) sa predkladali výrobky určené na trh ušité z troch pécí (okolo 5 – 7 metrov) súkna. Novopriatý majster po zapísaní do cechovej knihy zaplatil poldruha zlatého ako tzv. čakovný pohár (*kőszönő pohár*) a vystrojil hostinu v hodnote 32 zlatých.

Majstri tohto cechu mali právo prezerať výrobky cudzích remeselníkov privázané do Bratislav na jarmoky a od každého

ho v dome cechmajstra alebo za prítomnosti ostatných majstrov, mal byť prísnie potrestaný. Výška pokutky pre kohokoľvek v cechu, či už v prípade majstra, alebo tovariša, nemala presiahnuť 12 funtów vosku (funt mal hmotnosť 0,55 kg).

Zakázané pijanské lokality

Žiadni bratislavskí majstri, tovariš ani učeb nesmel kupovať ani popíjať víno v Podhradí, na Farskej ulici alebo v Dome bielych bratov (nachádzal sa na dnešnej Panskej ulici). Koho by pri tom prichytili, dostal by pokutu, a to majster 12 funtów, tovariš 6 funtów a učeb 3 funty vosku.

Kto sa chcel stať učenom, musel sa dostať s dvomu ručičkami k majstrovi a ten sa za prítomnosti ďalších dvoch majstrov dohodol na podmienkach a dĺžke učenia, ktoré mohlo trvať dva alebo tri roky. Ak sa dohodli na dvoch rokoch, tretiu z peňazi, ktoré mal učeb zaplatiť, dostal cech a dve tretiny majster. Kto sa učil tri roky, dostal každý rok jednu halenu na predaj. Keď sa dohodli na podmienkach učenia, všetci prítomní sa zúčastnili na pohostení u majstra, ktorý s novopriatým učňom znášal polovicu nákladov na obed. Za výučný list sa výberal poplatok jeden zlatý a 50 denárov.

Roku 1822 pôsobili v Bratislave štyria halenári (*Kepeneks Schneider*). Roku 1828 bolo najviac halenárov vo Zvolene (36 majstrov), nasledoval Tisovec (17), Ratková (12), Modra a Šaštín (po 11), Nové Zámky (10), Pezinok (9), Senica a Lučenec (po 8). Dnes nám toto dávne a špecifické remeslo pripomínajú nositelia priezviska Halenár, Kepeň či Širica.

doc. PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.
Foto archív autora

Maďari a Chorváti z okolia Bratislavky oblečení v halenách.

jímavých a originálnych ustanovení, ktoré iné cechy nemali. Napríklad vždy na Nový rok si majstri mali spomedzi seba vybrať uvážlivého a zaslúžilého cechmajstra, a ak sa nevedeli dohodnúť jednomyselne, nasledovalo hlasovanie. Majstri sa mali

kusa, ktorý by mal čo do strihu alebo zošitia kaz, požadovali pintu (okolo 1,67 litra) vína. Ak by hociktorý majster spáchal vraždu, dopustil sa smilstva, krádeže alebo sa dotkol zdochliny, vylúčili by ho z cechu. Pokial by majster v opitosti urážal nieko-

Na súťaži v talianskej Bugnare

SOŠ PRUSKÉ

Študenti Strednej odbornej školy (SOŠ) Pruské Peter Haviar a Eva Mikolášová sa v dňoch 30. augusta až 4. septembra zúčastnili 9. Medzinárodného floristického festivalu v talianskej Bugnare. Svoje zručnosti porovnávali s ďalšími deviatimi floristickými tímmi z rôznych európskych krajín, konkrétnie z Maďarska, Talianska, Holandska, Fínska, Belgicka, Chorvátska a zo Švédska.

Zaujímavým aspektom súťaže bol fakt, že medzi sebou bojovali profesionáli spolu so študentmi. Súťaž pozostávala z troch čiastkových úloh, ktoré boli hodnotené samostatne. Prvou úlohou bol kvetinový zákusok – súťažiaci museli vyzdobiť svadobnú tortu, ktorú si každý tím vyžreboval, a následne vytvoriť kvetinový koláč.

Na zhotovenie tohto diela mali tri hodiny. Druhú úlohu bola situovaná priamo do mesta Bugnary. Každý súťažiaci tím si vyžreboval konkrétné miesto v meste a vytvoril aranžmán, rešpektujúc prísné technické zadania, náročne na vypracovanie. Úlohou číslo tri bolo vytvorenie kvetinových šiat. Každém tímu bola pridelená modelka, ktorá šaty na módnej prehliadke aj predviedla. Na ich vyhotovenie mali súťažiaci päť hodín.

Študenti z Pruského a ich kvetinová modelka.

vane. Úlohou číslo tri bolo vytvorenie kvetinových šiat. Každém tímu bola pridelená modelka, ktorá šaty na módnej prehliadke aj predviedla. Na ich vyhotovenie mali súťažiaci päť hodín.

V sobotu večer sa mesto zaplnilo množstvom ľudí zo širokého okolia – organizátori zaznamenali celkovo 20-tisíc návštěvníkov. V rámci večerného programu modelky predviedli kvetinové šaty a nadišlo vyhodnotenie celej súťaže. Eva a Peter skončili na ôsmom mieste, čo bolo v silnej konkurencii profesionálov veľmi dobré umiestnenie. Celý priebeh večera prenášala talianska televízia.

Pre našich študentov to bola veľká skúška, v ktorej obstáli veľmi dobre, pretože hodnotiteľská komisia posudzovala jednotlivé práce z hľadiska myšlienky, kompozície, farby či techniky. Keďže floristický festival v Bugnare sa koná každý rok, už teraz sa študenti z Pruského tešia na budúci ročník s presvedčením, že opäť budú vo výbere európskych floristických škôl a organizácií, aby mohli vzorne reprezentovať nielen svoju školu, ale aj Slovensko.

Ing. Janka FEDOROVÁ
Foto archív školy

Ako ovládnuť klávesnicu?

PRÁCA S TEXTOM

Výpočtová technika sa pomaly, ale isto stáva neoddeliteľnou súčasťou našho každodenného života. Jej využitie už nie je spojené len s vybranými profesiami, ale zasahuje aj do profesijného a súkromného života každého z nás. Či už pedagógovia, alebo žiaci, študenti sa stretávajú s potrebou naučiť sa ovládať nielen počítačové programy, internet, ale napríklad aj písanie všetkými desiatimi prstami. Čukanie do klávesnice dvoma či troma prstami je pre mnohých jediným východiskom pri práci s klávesnicou. Študenti mnohých škôl, ale najmä obchodných akadémii, stredných odborných škôl

služieb a obchodu či podnikania majú výhodu, že ich vzdelávací program zahŕňa aj predmety, v rámci ktorých sa naučia klávesnicu ovládať všetkými desiatimi prstami. K tomu sú pridružené aj predmety zamerané na korešpondenciu či rýchlym spracovaním textu. Týmto, ale aj mnohým iným tématom sa venuje aj časopis Slovenský stenograf. Aj keď jeho názov napovedá iné zameranie, kedže stenografia ako predmet sa už dnes nevyučuje, ide o časopis, ktorý je pomocníkom pri výučbe administratívno-technických predmetov. Prináša texty na odpis, diktáty, ukážky a úlohy k rôznym druhom písomnosti či spracovania textu. Tento školský rok, pre časopis už šesťdesiaty deviaty, ponúkne čitateľom znova

texty k disciplíne wordprocessingu, ktorá vyvrcholí v celoslovenskom kole. Na to, aby sa študent, a možno i pedagóg, naučil klávesnicu plne ovládať a využívať, treba najmä chut' a veľa tréningu. Avšak

všetok čas strávený pri výučbe písania všetkými desiatimi bude zúročený celoživotným ušetrením času a energie.

(Ip), ilustračné foto stock.xchng

Prírodovedné múzeum pre školy

SNM

Prírodovedné múzeum Slovenského národného múzea (SNM) pripravilo v priestore historickej budovy na Vajanského nábreží v Bratislave v novom školskom roku viaceré zaujímavé výstavy a podujatia a cez ne šancu uvidieť mnohé zážraky prírody. Pre svojich návštěvníkov ponúka hodnotný zážitok z poznania toho najcennejšieho, čo na Slovensku máme. SNM sa svoju 2,5-miliónovou zbierkou predmetov zaraďuje medzi významné prírodovedné európske múzeá. Unikátné exponáty, aké inde neuvídešte, sú aj cennou učebnou pomôckou. Rozšíria žiakom pohľad na živú i neživú prírodu, dokážu uchvátiť svoju jedinečnosť, vzbudíť záujem a pomáhať rozumieť i zapamätať si základné zákonitosti, ktoré v prírode panujú.

Do prírodovedného kabinetu školy sa určite nezmestí najväčšia morská ryba, ktorá sa ešte v minulom storočí vyskytovala i na našom území, najväčší cicavec strednej Európy ani na Slovensku najťažší a navyše ohrozený vták tejto oblasti. V múzeu majú žiaci tiež možnosť spoznať vzácne minerály, meteority a pozoruhodné skameneliny a modely prehistorických stvorení i v životnej veľkosti, „ako z iného sveta“, ktoré im pomôžu predstaviť si neveriteľnú história našej planéty. Možno tu vidieť aj vzácné a ohrozené organizmy a endemity v ich nasimulovanom prirodzenom prostredí. Slovenské i svetové unikáty, zaujímavosti a „rekordéri“ z oblasti prírody si získajú pozornosť každého návštěvníka.

Škola v múzeu

Špeciálne školským skupinám ponúka Prírodovedné múzeum SNM bohatý, užitočný a zábavný program v rámci školy v múzeu. Táto ponuka skvele dopĺňa učebné osnovy a žiaci sa navyše pútavou formou dozvedia informácie z oblasti prírodných vied. Na základe predstáv učiteľov možno podľa potreby program prispôsobiť a snážiť sa individuálne vyhovieť jednotlivým skupinám i špeciálnym požiadavkám. Školy si môžu vopred objednať i lektorát, teda výklad k určitému úseku prírodovedných expozícii. Vtedy sa žiakom bude ve-

novať odborník na konkrétné vedné odvetvie, vysvetliť im celú koncepciu expozície, prehliubi poznanie, obohatiť zážitok o najväčšie zaujímavosti a odpovie na ich otázky. Výklad, podaný odbornou či hravou formou, sa dá prispôsobiť všetkým vekovým kategóriám. Žiaci od druhého stupňa

dopĺňajú zoologické, botanicke a antropologicke vzácnosti a zaujímavosti. Botanicke a zoologicke expozícia Biodiverzita Slovenska je venovaná biodiverzite prírody sveta v rozdielnych klimatických podmienkach. Hovorí o tom, prečo je príroda na Zemi taká rozmanitá, ukazuje fascinu-

základných škôl a študenti môžu napríklad absolvovať pri prechádzkach expozíciami múzea kvíz, ktorý im pomôže zapamätať si dôležité fakty a obohatiť návštevu o kuriozitá zo sveta prírody. Pre najmladších návštěvníkov sú pripravené náučné hry.

Zážraky prírody

Štyri stále expozície Prírodovedného múzea SNM patria aj k cenným atrakciám Bratislav. Ich súhrnný názov je Zážraky prírody, čo výstižne vyjadruje nevšedný zážitok z poznania živej i neživej prírody a jej unikátov. Na sprevádzanie týmito expozíciami si školy môžu objednať lektora. Najnovšia paleontologická expozícia je nazvaná Príbeh života na Zemi. Návštěvník zoznamuje s fascinujúcim cestou, ktorou prešiel život od začiatku Zeme. Prostredníctvom unikátnych zbierky skamenelín, paleontologických modelov významných živočíchov i rastlín, nasimulovaných pravidelných scenérií v dioramach približuje tajomný a dávno zaniknutý svet. Dioramy

júcich obyvateľov týchto odlišných ekosystémov. Expozícia ohromí nielen zahraničných návštěvníkov rozmanitosťou a krásou slovenskej prírody. Prekvapí mnohí vzácnymi exponáti a informáciami, ktoré by mal vedieť človek o svojej krajinie, a pripomene, prečo musíme naše najväčšie bohatstvo chrániť.

Neživú, no rovnako krásnu súčasť prírody predstavuje expozícia Klenoty Zeme. Návštěvník môže uchvátiť rozsiahlu a unikátnou kolekciou minerálov a drahých kameňov s mnohorakou škálou farieb a tvarov z pozoruhodných rudných oblastí Slovenska i z iných častí sveta. Majú možnosť vidieť zbierku vzácnych meteoričov a historické banské mapy a fotografie, ktoré dokresľujú atmosféru banských miest.

Školy si môžu vybrať i vzdelávací program vo forme prezentácií, z ktorých mnohé dopĺňajú učebné osnovy prírodropisu, biológie, chémie, geografie, fyziky, dejepisu. Žiaci sa dozvedia aj fakty či najnovšie poznatky z výskumu prírodných vied od odborníkov na zoologiu, botaniku, paleontológiu, mineralogiu, antropológiu, ekológiu i astronómiu, ktorí dôležité a zaujímavé témy spracovali. Prednášky pre menších sú podané aj interaktívnu formou a môže ich sprevádzať prezentácia materiálu, ku ktorému sa nemajú žancu dostať bezprostredne blízko, ba dokonca sa ho aj vlastnoručne dotýkať.

Zábavné vzdelávanie

Neoddeliteľnou súčasťou aktivít Prírodovedného múzea SNM sú každoročne veľké vzdelávacie a zábavné akcie pre verejnosť a školy počas významných dní a vedeckých podujatí. Počas Európskej noci výskumníkov, ktorá prípadá na piatok 26. septembra, budú priestory múzea otvorené od deviatej hodiny ráno do polnoci, s posledným vstupom o pol dvanásťtej. Ústrednou tému tohtočného už 8. ročníka atraktívneho podujatia je heslo Veda je dobrodružstvo. Vedecká šou aj na Slovensku ukáže, že veda a výskum sú vzrušujúce oblasti, ktoré prinášajú obrovské zážitky a nečakané dobrodružstvá na ceste za novými objavmi a vynálezmi. Tento deň bude vyhlásená aj vedomostná súťaž Jeseň v prírode spojená s umeleckým stvárnením jesennej prírody pre deti od 6 do 10 rokov, ktoré majú vzhľad k prírodným vedám a rady preukážu svoje znalosti, fantáziu a zručnosť. Dvadsať päť výhercov s najkrajšími prácmi sa 12. decembra v priestoroch expozícii Prírodovedného múzea SNM zúčastní zábavnou-náučného programu Objavy s Luciou. Bude plný náplia v očakávaní odkrývania tajomstiev zahalených do večernej tmy.

KALENDÁRIUM

Ján Števček

(* 13. september 1929 Mýto pod Ďumbierom – † 26. september 1996 Bratislava) – literárny vedec. Vyštudoval slovenčinu a francúzštinu na Filozofickej fakulte SU v Bratislave, kde potom až do konca života pôsobil ako vysokoškolský učiteľ. Slovenskú literatúru prednášal aj v Budapešti a v Štrasburgu. Svoj bádateľský záujem sústredil na prózu Františka Švantnera a ďalších predstaviteľov medzičinovej prózy. Je autormi televíznych adaptácií literárnych diel, prekladateľom z francúzštiny, editorem a redaktorom viacerých odborných zborníkov, filozofujúcich esej, autobiografických úvah, básnických zbierok, rozhlasovej hry.

Martin Palkovič

(* 4. október 1606 Chtelnica – † 13. september 1662 Košice) – filozof, univerzitný pedagóg. Prednášal filozofiu, logiku, slobodné umenia, teológiu, zaoberal sa aj prírodnými vedami, najviac fyzikou. Pôsobil ako dekan a dlhšie na pozícii rektora Trnavského univerzity, kde sa zaslúžil aj o výstavbu univerzitných budov. Pozývali ho prednášať do Viedne. Posledné roky svojho života bol rektorm Košickej univerzity.

Štefan Janšák

(* 14. september 1886 Osuské – † 8. júl 1972 Bratislava) – archeológ, diplomat. Patril k zakladateľom slovenskej archeológie, popri mnohých archeologických nálezoch objavil roku 1928 keltské opevnené sídlisko na vrchu Pohanskej nad obcou Plaveckým Podhradím. Jeho zbierka obsadívan patrí k najväčšej v strednej Európe, nachádza sa v Slovenskom národnom múzeu v Martine. Ako diplomat sa zaslúžil o rozvoj dobrých vzťahov s Francúzskom, z francúzskej literatúry prekladal. Dlhé roky bol predsedom spoločnosti Alliance Française v Bratislave, kde sa zaslúžil o otvorenie bilingválneho gymnázia s vyučovacím jazykom francúzskym.

František Hrušovský

(* 17. september 1903 Dolné Lovčice – † 9. september 1956 Cleveland, USA) – historik. Študoval na univerzitách v Prahe, Krakove a Bratislave. Bol riadiťom Gymnázia v Kláštore pod Znievom, kde je po ňom pomenovaná základná škola. V Matici slovenskej v Martine pracoval ako redaktor historických zborníkov. V rokoch 1938 – 1945 bol členom Slovenského sneemu. Roku 1945 emigroval, žil v USA, kde pôsobil od roku 1952 ako riadiť Slovenského ústavu v Cleavelande. Je autormi kníh Slovenské dejiny (1939), Slovenské dejiny: učebnica pre IV. triedu slovenských stredných škôl (1942), Slovenskí vladári (1948), Slovenské rehole v Amerike (1955).

Karol Rayger

(* 22. september 1641 Bratislava – † 14. január 1707 Bratislava) – lekár, prírodovedec a amatérsky entomológ. Cisár Leopold I. ho vymenoval za dvorného lekára a protomedika v Uhorsku. Zriadil botanickú záhradu, kde pestoval najmä liečivé rastliny. Je autor dodnes používanej plúcnej skúsky novonarodených detí, ako prvý lekár v Uhorsku opísal influenzu.

Eugen Suchoň

(* 25. september 1908 Pezinok – † 5. august 1993 Bratislava) – hudobný skladateľ. Položil základy modernej slovenskej hudby. Hojne čerpal zo slovenskej ľudovej melodií. Ako študent sa zapájal do kultúrneho a športového života Pezinka, založil salónny orchester, venoval sa aj maľbe. Profesionálne začal tvoriť na Hudobnej a dramatickej akadémii v Bratislave. Tam nadviazal priateľstvo s hudobníkmi, výtvarníkmi aj so spisovateľmi. Je autormi opier Krúthava a Svätopluk.

Július Botto

(* 24. júl 1848 Rozložná – † 29. september 1926 Revúca) – pedagóg, advokát, historik. Po štúdiách na gymnáziách v Rimavskej Sobote a Levoči študoval právo v Prešove. V rokoch 1869 – 1874 bol pomocným profesorom v Prvom slovenskom gymnáziu v Revúcej. Po jeho zavorení pôsobil ako advokát a verejný notár v Revúcej, kde v rokoch 1920 – 1924 pôsobil ako externý profesor na československom štátnom reálnom gymnáziu. Venoval sa výskumu slovenskej histórie, kriticky študoval diela maďarských historikov a prehodnotoval ich s ohľadom na slovenské pomery. V rokoch 1914 – 1918 bol súdne stíhaný za prácu Krátká história Slovákov. Je autormi mnohých historických diel a miesto-pisních a historických článkov o Gemeri. V Rozložnej v budove bývalej evanjelickej fary má zriadený pamätný dom s literárnu expozíciou, pred druhou budovou gymnázia v Revúcej je pomník s jeho bustou.

Stranu pripravil Dušan MIKOĽAJ
Foto wiki.org a archív

Knihy o kraji a regióne

VMS

Žilinský samosprávny kraj (ŽSK) v spolupráci s martinským vydavateľstvom našej národnej inštitúcie vydal viaceré tematické zamerané knihy, ktoré obsahovo presahujú regionálnu problematiku a sú obohatením národnej histórie. Vlani v spolupráci s Maticou slovenskou vydala napríklad monografia o Jurajovi Turzovi nazvaná *Velká kniha o uhorskom palatíni* od Pavla Dvořáka a autorského kolektívu zastupujúceho najmä regionálne múzeá v severozápadnej časti Slovenska. Ako sa odborníci pred niekoľkými rokmi v knihe o drotárstve venovali spoločnému ľudovému re-

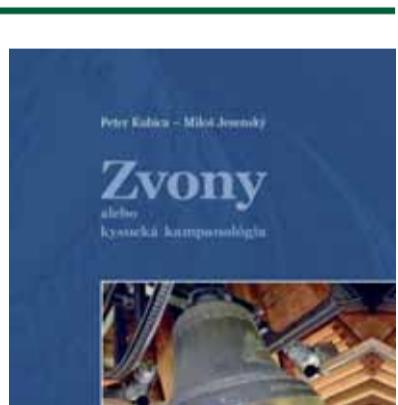
meselnému fenoménu tohto kraja presahujúcemu široko do sveta, Turzo a jeho rodina patrili k najvyššej spoločenskej vrstve Uhorska v období 16. a 17. storočia. Turzovci zasahovali hlboko do hospodárskeho i politického diania v krajinie najmä v 16. a 17. storočí, zakladali nové dediny, nové farnosti i školy, významne podporovali vzedlanosť. O to cennejšie sú stopy, ktoré zanechali aj priamo v tomto kraji.

Ďalšou ocenenou publikáciou s regionálnou problematikou v celoslovenskom hodnotení sa stali *Goralí*, veľká kniha o zaujímavej histórii svojaznej komunity obyvateľov

Oravy, Liptova a Kysuce. Aj do tejto autorských pracovníci muzeálnych, knižničných a osvetových pracovísk žilinského regiónu a zásluhou už osvedčenej spolupráce s matičným vydavateľstvom sa stala aj knižným artefaktom. A obsažné sprievodné resumé do angličtiny dokladá ambíciu upozorniť na to, že život a kultúra tejto komunity v kraji má prinajmenšom stredo-európsky význam. „Svojzrnní obyvateľia hôr na slovenskom, poľskom a českom po medzi majú tajuplný pôvod, osobité zvyky, vlastné nárečie a rázovitú, nezameniteľnú kultúru odvodenú od valaského folklóru.“ Autori dávajú odpovede na otázky, odkiaľ prišli a čo nám priniesli, aké dedičstvo vytvorili počas mnohých generácií. Dokladajú to cez ich materiálnu kultúru, obyčaje, folklór a folklorizmus, nárečie, faktografiu, hojne dokladajú neraz malo známym obrazovým materiálom. Silné zakorenenie goralov ilustrujú cez ich kalendárne a rodinné obyčaje, nárečie, odievanie, tradičné zamestnania a remeslá, folklórne prejavy, ktoré bývajú ozdobou slávnostných príležitostí a nachádzame ich aj v ich každodenných životných prejavoch.

Zostavovateľský aj autorský sa na týchto viacerých iných publikáciách ŽSK podieľali jej zamestnanci Miloš Jesenský a Peter Kubica. Žiada sa preto pripomeneť, že z ich autorskej dieľne je takisto komornejšie ladená knižka *Zvony alebo kysucká kampanológia*. Uvedomujeme si, že zvonolejárske dielne rovnako ako mohutné zvony vo vežiach vzácných historických chrámov alebo renesančných kampanií sa nachádzajú aj v iných oblastiach Slovenska. V sú-

časnosti je však značne cenný každý vážny záujem o miestne a regionálne tradície. Toto knižné svedectvo je priekopnícke, čo ho, prirodene, násobne fixuje pre nasledujúce generácie. Putovanie kysuckou krajinou za zvonom kostolov a kaplniek sprevádzajú fotografie a maľby miestnych výtvarníkov. Pridajme k nim autorské slovo: „Zvony sa nám svojím čarovným hlasom prihovárajú od narodenia až po poslednú cestu... Už sme pozabudli rozumieť ich reči. Naši predkovia vedeli podľa zvukov rozlišiť, ktorý zvon sa ozýva a čo oznamuje, či niekde horí, či sa niekto porúčal na večnosť alebo či sa treba poberať na svätú omšu. Vykročte s nami za tajomstvami zvonov, po zabudnutej cestičkách Kysúc, po vŕzgajúcich schodoch v kostolných vežiach, obdivujte umenie zvonolejárov z rôznych končín Európy, spoznajte čudesné príbehy vzácných zvonov.